

Privat pensionssparande

En kvantitativ studie om vilka faktorer som påverkar det privata pensionssparandet

Frida Person

Sofia Widlund

Handledare: Katarina Eriksson

Förord

Vi vill börja med att tacka alla som har tagit sig tiden att hjälpa oss att genomföra den här studien. Vi vill självklart rikta ett extra stort tack till Katarina Eriksson som med hennes positiva inställning har varit en exceptionell handledare och hjälpt oss med löpande feedback.

Frida Person

Linköping 2020-05-25

Sofia Widlund

Linköping 2020-05-25

Abstract

- Title** Private savings for retirement. A quantitative study about what variables affect the private savings for retirement.
- Authors** Frida Person and Sofia Widlund
Supervisor Katarina Eriksson
- Background** Due to reduced GDP in Sweden, future retirees will receive a smaller amount of the public pension compared to the retirees of today (Ferm, 2018; Swedbank, 2017). Hence, the private savings for future retirees may be of greater importance in order to receive a higher pension as a retiree. Latest statistics from 2015 shows that only 17,3 percent of Sweden's wage earners had private savings for retirement (SCB, 2017).
- Purpose** The aim of this study is to analyse what variables affect an individual to have private savings for retirement by testing hypotheses and comparing the chosen variables.
- Methodology** This quantitative study has a deductive approach with a comparative design. The theories used throughout the study which have developed the hypotheses of this study are The Life Cycle Hypothesis of Saving, Self-control, Mental Accounting, Ambiguity effect, The Individual Decision-making Process and A Hierarchy of Savings Motives. The variables used throughout the study are age, the level of education, income, self-control, the knowledge of the Swedish pension system and gender. The empirical data has been collected through primary data using surveys with a convenience sample, with 200 responses. Finally, the data from the surveys has been analysed with regression analysis.
- Result** All the independent variables of this report have a significant impact on private savings for retirement when analysed separately. However, the multivariate analysis shows that only self-control and knowledge of the Swedish pension system have a significant impact on private savings for retirement with 5 percent.
- Conclusion** The lack of knowledge why people choose to have private savings for retirement has been the purpose of this study. Therefore, this study aims to contribute with information and knowledge about what factors affect the private savings for retirement in order to enlighten people about the importance of having private savings for retirement.
- Key words** Private savings for retirement, age, level of education, income, self-control, knowledge of the Swedish pension system, gender

Sammanfattning

Titel	Privat pensionssparande. En kvantitativ studie om vilka faktorer som påverkar det privata pensionssparandet.
Författare	Frida Person och Sofia Widlund
Handledare	Katarina Eriksson
Bakgrund	Framtida pensionärer riskerar att få ut lägre allmän pension som andel av sin slutlön jämfört med dagens pensionärer på grund av minskat BNP i Sverige (Ferm, 2018; Swedbank, 2017). På grund av att den allmänna pensionen minskar kan det privata sparandet därför bli viktigare för framtida pensionärer för att få ut en totalt högre pension. Senaste statistiken från år 2015 visar att det endast är 17,3 procent av Sveriges inkomsttagare som har ett privat pensionssparande (SCB, 2017).
Syfte	Syftet med studien är att via hypoteser testa och jämföra ett specifikt urval av variabler för att se vilka faktorer som påverkar en individ att pensionsspara privat eller inte.
Metod	Studien har genomförts med en kvantitativ metod och deduktiv ansats med en komparativ design. Teorierna livscykelhypotesen, självkontroll, mental accounting, ambiguity effect, individuella beslutsprocessen och hierarki av sparmål har utvecklat studiens hypoteser. De specifikt utvalda faktorerna som har analyserats i studien är ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön. Det empiriska materialet har samlats in genom primärdata i form av enkätundersökning med bekvämlighetsurval där 200 individer har svarat och sedan har svaren analyserats med hjälp av regressionsanalyser.
Resultat	Resultatet i den här studien visar att samtliga oberoende variabler påverkar privat pensionssparande när de analyseras separat. Däremot är det endast självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet som har 5 procent signifikant påverkan i den multivariata analysen.
Slutsats	Kunskap saknas om varför individer väljer att privat pensionsspara och målet med den här studien har varit att fylla detta kunskapsgap. Studiens tänkta bidrag är att uppmärksamma fler individer om vikten av ett privat pensionssparande genom att skapa förståelse om vilka faktorer som påverkar det privata pensionssparandet.
Nyckelord	Privat pensionssparande, ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll, kunskap om det svenska pensionssystemet, kön

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 <i>Bakgrund</i>	1
1.2 <i>Problematisering.....</i>	2
1.3 <i>Syfte</i>	4
1.4 <i>Avgränsningar</i>	5
2. Det svenska pensionssystemet	7
3. Teoretisk referensram	9
3.1 <i>Livscykelhypotesen</i>	9
3.2 <i>Behavioral finance</i>	10
3.2.1 <i>Självkontroll</i>	10
3.2.2 <i>Mental accounting</i>	11
3.3 <i>Ambiguity effect</i>	12
3.4 <i>Individuella beslutsprocessen</i>	12
3.5 <i>Hierarki av sparmål.....</i>	14
3.6 <i>Hypotesutveckling.....</i>	16
4. Metod	21
4.1 <i>Vetenskaplig metod.....</i>	21
4.1.1 <i>Design och ansats.....</i>	21
4.1.2 <i>Val av teorier.....</i>	22
4.1.3 <i>Val av faktorer.....</i>	22
4.2 <i>Empirisk metod.....</i>	23
4.2.1 <i>Datainsamling och urval.....</i>	23
4.2.2 <i>Operationalisering</i>	27
4.2.3 <i>Reliabilitet och validitet</i>	30
4.2.4 <i>Analysmetod</i>	32

4.2.4.1 Kodning av data	35
4.2.5 Etik	37
5. Resultat	39
5.1 Normalfördelning	39
5.2 Univariat analys.....	39
5.2.1 Självkontroll	43
5.2.2 Kunskap om pensionssystemet.....	48
5.3 Bivariat analys	51
5.3.1 Multikollinearitetstest	53
5.3.2 Heteroskedasticitetstest	54
5.4 Multivariat analys.....	55
5.5 Cronbach's Alpha	59
6. Analys	61
6.1 Bivariat analys	61
6.2 Multivariat analys.....	65
7. Slutsats.....	69
7.1 Kunskapsbidrag	70
7.2 Kritik till studien.....	70
8. Vidare forskning	71
Referenser.....	73
Bilagor.....	I
Bilaga 1: Enkätundersökning	I
Bilaga 2: Normalfördelning	V

Figur och tabellförteckning

Figur 1 Det svenska pensionssystemet (Bildkälla: Pensionsmyndigheten, 2020c).....	7
Figur 2 Livscykelhypotesen (Bildkälla: Pettinger, 2019)	9
Figur 3 Individuella beslutsprocessen (Bildkälla: Engel et al., 1995)	12
Figur 4 Hierarki av sparmål (Bildkälla: Devaney et al., 2007)	14
Figur 5 Kön	39
Figur 6 Ålder	40
Figur 7 Högsta avklarade utbildning.....	40
Figur 8 Nuvarande sysselsättning.....	41
Figur 9 Månadsinkomst.....	41
Figur 10 Privat sparkonto avsatt för pension	42
Figur 11 Sparkonto	43
Figur 12 Regelbundet sparande	43
Figur 13 Planering av privatekonomi.....	44
Figur 14 Förväntad framtida ekonomi som pensionär är en viktig fråga	45
Figur 15 Långsiktig planering.....	45
Figur 16 Skjuter gärna upp att göra saker	46
Figur 17 Konsumera nu istället för att spara inför framtiden	47
Figur 18 Svårt att ändra ett taget beslut	47
Figur 19 Goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar.....	48
Figur 20 Intresse att lära sig om det svenska pensionssystemet	49
Figur 21 Vetskap om den totala pensionen man kommer få varje månad	49
Figur 22 Kunskapsbedömning	50
Figur 23 Sammanställning av heteroskedasticitetstest.....	54
Tabell 1 Operationalisering av enkätundersökning.....	30
Tabell 2 Univariat analys av ålder.....	40
Tabell 3 Univariat analys av utbildning	40
Tabell 4 Univariat analys av månadsinkomst	41
Tabell 5 Univariat analys av privat pensionssparkonto	42
Tabell 6 Univariat analys av sparkonto	43

Tabell 7 Univariat analys av regelbundet sparande	43
Tabell 8 Univariat analys av planering av privatekonomi.....	44
Tabell 9 Univariat analys av pension som viktig fråga.....	45
Tabell 10 Univariat analys av långsiktig planering.....	45
Tabell 11 Univariat analys av skjuter gärna upp att göra saker	46
Tabell 12 Univariat analys av att konsumera nu istället för att spara inför framtiden ..	47
Tabell 13 Univariat analys av svårt att ändra ett taget beslut.....	47
Tabell 14 Univariat analys av goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar.....	48
Tabell 15 Univariat analys av intresse om pensionssystemet	49
Tabell 16 Univariat analys av vetskap om pension.....	49
Tabell 17 Univariat analys av kunskapsbedömning.....	50
Tabell 18 Bivariat analys.....	51
Tabell 19 Pearson korrelationsmatris (N=200).....	53
Tabell 20 VIF-analys.....	54
Tabell 21 VIF-analys med kontrollvariabel	54
Tabell 22 Multivariat analys av privat pensionssparande, ålder och kön	55
Tabell 23 Multivariat analys av privat pensionssparande, utbildning och kön	55
Tabell 24 Multivariat analys av privat pensionssparande, månadsinkomst och kön	56
Tabell 25 Multivariat analys av privat pensionssparande, självkontroll och kön	56
Tabell 26 Multivariat analys av privat pensionssparande, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön	57
Tabell 27 Multivariat analys av samtliga variabler	57
Tabell 28 Multivariat analys av samtliga variabler inkluderat kontrollvariabeln	58
Tabell 29 Reliabilitetsstatistik.....	59

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt en studie gjord av Swedbank (2017) och enligt Ferm (2018) på Pensionsmyndigheten riskerar framtida pensionärer att få ut lägre allmän pension som andel av sin slutlön jämfört med dagens pensionärer. Vidare visar Swedbanks (2017) studie att personer födda på 1980- och 1990-talet riskerar att få ut lägst andel pension, cirka 50 procent av sin inkomst, vilket även bekräftas av Ferm (2018). Dagens pensionärer får ut cirka 60 procent av sin inkomst i allmän pension (Ferm, 2018; Swedbank, 2017). Det svenska pensionssystemet är uppdelat i tre delar; allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparande (Pensionsmyndigheten, 2020c). På grund av att den allmänna pensionen minskar kan det privata sparandet bli viktigare för framtida pensionärer för att få ut en totalt högre pension.

Den svenska befolkningen blir äldre medan den genomsnittliga etableringsåldern, alltså åldern när man börjar arbeta, har ökat med sex till tio år sedan år 1990 enligt af Ugglas och Krantz (2018). Detta är en följd av att antalet högskolestudenter har ökat markant. Enligt SCB (2020b) har 49 procent av Sveriges kvinnor i arbetsför ålder en eftergymnasialutbildning medan 38 procent av Sveriges män i arbetsför ålder har en eftergymnasial utbildning. På grund av att yrkeslivet har blivit kortare försämras BNP per Capita och det blir svårare att finansiera den offentliga sektorn (af Ugglas & Krantz, 2018), vilket även bidrar till att den allmänna pensionen inte kan behålla samma nivå som tidigare (Pensionsmyndigheten, 2020d). För att kompensera för den förkortade arbetstiden höjs därför den lägsta pensionsåldern kontinuerligt i Sverige enligt reformer av det svenska pensionssystemet (Regeringskansliet, 2017).

Enligt statistik från Statistiska centralbyrån, SCB, (2017) hade 17,3 procent av Sveriges inkomsttagare ett privat pensionssparande år 2015, där 53,5 procent var kvinnor och 46,5 procent var män. Efter år 2015 finns ingen statistik på det privata pensionssparandet i Sverige på grund av slopad avdragsrätt för individuellt pensionssparande (IPS). IPS är ett speciellt konto som är avsatt för privat pensionssparande (Avanza, 2019). Den slopade avdragsrätten innebär att placeringar i ett IPS konto nu blir dubbelbeskattade eftersom

pengarna som sätts in är skattade pengar och beskattas ytterligare vid utbetalning på grund av inkomstskatten (Avanza, 2019). Tidigare statistik byggde på Skatteverkets taxeringskalender, vilket inte längre kan ligga till grund för statistik eftersom avdragsrätten är borttagen för IPS (SCB, 2020a).

1.2 Problematisering

Den slojade avdragsrätten för IPS har resulterat i att IPS konton har minskat och individer väljer att pensionsspara privat på andra sätt vilket har gjort det svårare att mäta hur många som privat pensionssparar (Avanza, 2019). Statistiken från år 2015 visar att 17,3 procent av Sveriges inkomstagare hade ett privat pensionssparande (SCB, 2017) vilket gör det rimligt att anta att andelen av Sveriges inkomstagare som privat pensionssparar idag fortfarande är låg. Problemet är dock att det saknas bredare och djupare analyser om varför andelen av Sveriges inkomstagare som pensionssparar privat är låg. Enligt både Ferm (2018) och Swedbank (2017) kommer framtidens pensionärer att få ut en procentuellt lägre pension av sin inkomst jämfört med dagens pensionärer vilket innebär att privata pensionssparandet kan bli allt viktigare.

En tidigare amerikansk studie gjord av Salter, Harness och Chatterjee (2011) har undersökt relationen mellan information och kunskap om pensionssparande och finansiell planering. Studiens (Salter et al., 2011) resultat visar på att personer som har fått ekonomisk rådgivning och därmed fått information om pensionssparande är mer benägna att ta välgrundade finansiella beslut och vara mer trygga i sin ekonomi. Salter et al. (2011) menar vidare att personer som har fått ekonomisk rådgivning också är mer benägna att vidta åtgärder för att planera sin pension och ekonomiska situation som pensionär. Studien (Salter et al., 2011) är genomförd på amerikanska individer som har varit pensionerade i över ett år och är mellan åldrarna 55 och 75 år. Personerna behövde även ha mer än 100 000 dollar i investeringsbara tillgångar (Salter et al., 2011).

Vidare har Lusardi och Mitchell (2007) också gjort en amerikansk studie om hur stor påverkan finansiell bildning, utbildning och kunskap om pensionssystemet har för att öka engagemanget i beslutsfattandet kring frågor som rör pensionssparandet. Lusardi och Mitchell (2007) menar att de som är mest sårbara för pensionen och saknar privat pensionssparande är kvinnor, minoriteter, lågutbildade, låginkomstagare och de som

saknar finansiell bildning. Interactives (2005) enkätundersökning stärker Lusardi och Mitchells (2007) studie genom att intyga att majoriteten av alla vuxna i USA anser att det är viktigt att ha en god förståelse om ekonomi som helhet. Trots det visar Interactives (2005) enkätundersökning att finansiell bildning saknas hos både vuxna i arbetsför ålder, men även hos studenter som går i gymnasiet.

Ytterligare en studie inom ämnet har analyserat olika nivåer på finansiell bildning och pensionssparande hos den svenska befolkningen (Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011). Studien (Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011) är genomförd år 2010 och respondenterna i deras studie är mellan 18 och 79 år. Almenberg och Säve-Söderbergh (2011) menar att den finansiella bildningen är väldigt låg generellt bland vuxna, men är ännu lägre bland yngre, äldre, kvinnor samt personer med låg inkomst och låg nivå av utbildning. Resultatet i studien (Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011) visar på ett positivt samband mellan högre nivå av finansiell bildning och pensionssparande.

Banks och Oldfield (2006) genomförde en studie i England för att få en bättre förståelse om privat pensionssparande utifrån kognitiva funktioner och matematiska förmågor ur äldre individers perspektiv. Äldre individer definieras Banks & Oldfield (2006) som personer över 50 år. Studien (Banks & Oldfield, 2006) kom fram till tre nyckelfynd som var att en stor andel av populationen anses ha relativt låg matematisk förmåga och finansiell bildning som även minimeras ju äldre individen är. De matematiska förmågorna är korrelerade med pensionssparande, investeringar och med kunskap och förståelse av pensionsupplägg (Banks & Oldfield, 2006).

En tidigare studie av Devaney, Anong och Whirl (2007) är gjord på amerikanska hushåll som har tagit fram en hierarki av motiv för sparande som grundar sig i Maslows behovstrappa. Devaney et al. (2007) analyserar vilka egenskaper som finns hos de som flyttar sig högre upp i hierarkin av sparande. Resultatet i studien (Devaney et al., 2007) visar att de personer som går från att buffertspara till att spara inför framtida säkerhet, där pension inkluderas, är personer som har högre utbildning, högre lön, är mellan åldrarna 45 och 54 år, föredrar att ha en lång tidshorisont för finansiell planering och är oftast män. Studien (Devaney et al., 2007) är baserad på statistik från år 2001.

Tidigare studier saknar en jämförelse mellan olika åldersgrupper och huruvida olika åldersgrupper har ett privat pensionssparande eller inte. Majoriteten av tidigare studier har enbart fokuserat på en specifik åldersgrupp eller en specifik påverkande faktor. Dock har de amerikanska (Devaney et al., 2007; Lusardi & Mitchell, 2007) och brittiska (Banks och Oldfield, 2006) studierna analyserat faktorer som påverkar det privata pensionssparandet men fokuserat på främst finansiell bildning. Däremot finns ingen så omfattande studie på den svenska befolkningen och det svenska pensionssystemet. Den tidigare svenska studien (Almenberg och Säve-Söderbergh, 2011) har enbart fokuserat på finansiell bildning och dess relation till privat pensionssparande. Salter et al. (2011) visar på att amerikanska pensionärer som får ekonomisk rådgivning och kunskap om pension är mer benägna att planera sin pension, men ingen sådan studie finns på Sveriges befolkning och på personer i arbetsför ålder.

Den yngre generationen i Sverige kan missgynnas av minskningen av den allmänna pensionen (Ferm, 2018; Swedbank, 2017) och ett kunskapsgap är således att förstå varför individer väljer att pensionsspara privat eller inte. Frågan är således vilka faktorer som påverkar deras beslut om att pensionsspara privat. Genom att studera ett bredare åldersspann och fler förklarande variabler kan ökad kunskap om privat pensionssparande uppnås som i sin tur kan bidra till att fler individer börjar pensionsspara privat. Genom att förstå varför och vilka faktorer som påverkar privat pensionssparande kan den här studien bidra till att fler blir uppmärksammade om problemet vilket gör att exempelvis kommuner, landsting och myndigheter eventuellt kan utforma mer hjälpsam och lättförståelig information som kan främja det privata pensionssparandet. Den här studien vill bidra med kunskap om vilka variabler som påverkar det privata pensionssparandet. Studien kommer att jämföra olika åldersgrupper och inkludera variablerna utbildningsnivå, inkomst, självkontroll, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön. Vidare kommer den här studien att fokusera på svenska hushåll i åldrarna 20 till 64 år vilket inte tidigare gjorts.

1.3 Syfte

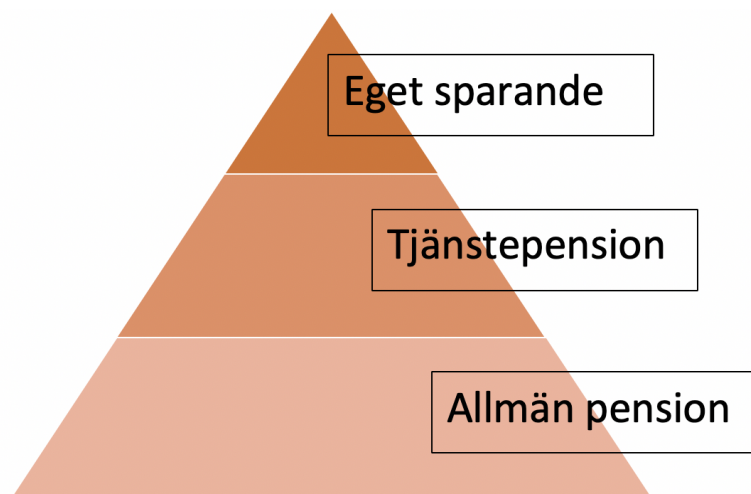
Syftet med studien är att via hypoteser testa och jämföra ett specifikt urval av variabler för att se vilka faktorer som påverkar en individ att pensionsspara privat eller inte.

1.4 Avgränsningar

Studiens syfte är avgränsat till att studera privat pensionssparande. Studien är avgränsad till att endast analysera den allmänna pensionen med privat pensionssparande. Tjänstepensionen kommer inte studeras i den här studien eftersom den varierar för samtliga individer och det hade krävt för mycket resurser att inkludera tjänstepensionen som en påverkande faktor i den här studien. Studien är avgränsad till Sveriges gränser och kommer inte att inkludera individer från andra länder eftersom olika länders pensionssystem skiljer sig åt och resurser saknas för att genomföra en sådan omfattande studie utanför Sveriges gränser. Urvalet för enkätundersökningen är avgränsad till ett bekvämlighetsurval och kommer därför endast tillfråga personer som befinner sig i Linköping, vilket motiveras av att det inte finns tillräckligt med resurser för att genomföra en fysisk enkätundersökning utanför Linköping.

Målpopulationen för enkätundersökningen är avgränsad till att undersöka individer som är mellan 20 och 64 år eftersom det är den arbetsföra åldern i Sverige (Galte Schermer, 2019). Den här studien kommer att analysera faktorerna ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön vilka är utvalda utifrån studiens referensram samt utifrån vad tidigare studier har gjort och vad tidigare studier har saknat.

2. Det svenska pensionssystemet

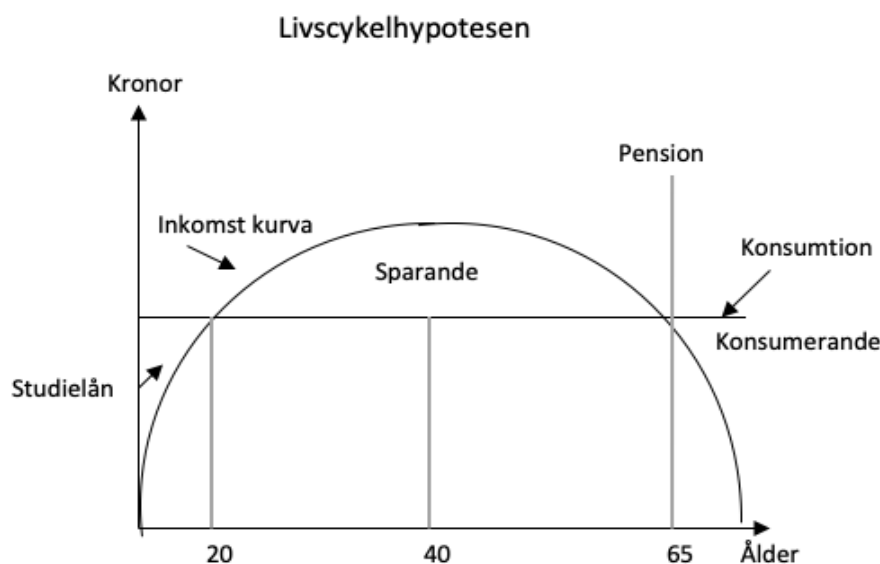
Figur 1 Det svenska pensionssystemet (Bildkälla: Pensionsmyndigheten, 2020c)

Det svenska pensionssystemet, vilket är illustrerad i figur 1, består av tre olika delar; Allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparande (Pensionsmyndigheten, 2020c). Den allmänna pensionen är den statliga pensionen som alla som har bott eller arbetat i Sverige får, vilken Pensionsmyndigheten ansvarar för. Den allmänna pensionen är uppdelad i inkomstpension samt premiepension och grundas på de inkomster en person betalar skatt på (Pensionsmyndigheten, 2020c). Vidare är tjänstepension den pension som respektive arbetsgivare kan välja att betala ut. Arbetsgivare är inte tvingade att betala ut tjänstepension men 90 procent av alla anställda får ändå tjänstepension (Pensionsmyndigheten, 2020a). Den tredje delen av pensionen är det privata sparandet för pension. Det finns flera sätt att spara privat till pension men några exempel kan vara att placera sitt kapital i kapitalförsäkringar, på investeringssparkonto (ISK) alternativt amortera på sitt bolån (Pensionsmyndigheten, 2020b). En tidigare form av privat pensionssparande var individuellt pensionssparande (IPS) och privata pensionsförsäkringar där man fick göra avdrag i skattedeklarationen för dessa typer av sparande. Från januari år 2016 är det inte längre möjligt att göra avdrag i skattedeklarationen för den typen av sparande vilket har gjort placeringar i IPS mindre vanligt och istället placerar allt fler i kapitalförsäkringar och investeringssparkonton (Pensionsmyndigheten, 2020b).

3. Teoretisk referensram

3.1 Livscykelhypotesen

Livscykelhypotesen utvecklades av Franco Modigliani tillsammans med Richard Brumberg (Deaton, 2005) och handlar om att maximera individens nytta av konsumtion nu och i framtiden. Enligt Modigliani (1986) bygger teorin på variationer i behov och inkomst under en livscykel som exempelvis utbildning, arbete, förändring i familjeförhållanden och pension. Deaton (2005) tolkar Modiglianis teori som att en av de viktigaste anledningarna att spara pengar är till den framtida pensionen. Vidare menar Deaton (2005) att teorin om livscykelhypotesen förklarar hur individers förmögenhet ser ut under en livstid. Förmögenheten är som lägst när individen är ung, förmögenheten ökar något när individer är medelålders och förmögenheten är som störst precis innan individen pensionerar sig. Slutligen säljer pensionärerna sina tillgångar för att öka deras pension vilket de yngre sedan kan dra nytta av, som är i början av livscykeln (Deaton, 2005). Det ekonomiska välbefindandet hos befolkningen cirkulerar med andra ord (Deaton, 2005), vilket illustreras i figur 2 livscykelhypotesen (Pettinger, 2019).

Figur 2 Livscykelhypotesen (Bildkälla: Pettinger, 2019)

Enligt Modigliani (1986) gynnas individen som mest av att spara när inkomsten är hög och låna när inkomsten är låg. På så sätt kan konsumtionen jämnas ut mellan olika skeenden i livet och inkomsten fördelas fördelaktigt i både upp och nedgångar (Bodie,

Treussard & Willen, 2007). Modigliani (1966) förklarar att benägenheten hos individer att spara inför pensionen är som störst under de aktiva åren i arbetslivet, vilket illustreras i figur 2. Det beror på att individer är medvetna om att pensionen kommer innebära en minskning av inkomst och i de flesta fall kommer sparandet också påverkas negativt. Livscykelhypotesen utgår från att maximera nuvärdet av nyttan under hela livstiden och genom att börja spara till pensionen i tidig ålder finns möjligheten att behålla sin levnadsstandard även under pensionen (Modigliani, 1966).

3.2 Behavioral finance

Nofsinger (2014) förklarar behavioral finance som hur individer faktiskt beter sig i finansiella situationer. Nofsinger (2014) menar vidare att det är teorin om hur kognitiva bias och känslor påverkar finansiella beslut och den finansiella marknaden. Teorin grundar sig i den traditionella finansteorin men utgår inte ifrån att individer är rationella utan studerar det irrationella beteendet hos individer. Irrationella beslut kan exempelvis uppstå när tillgänglig information inte hanteras korrekt (Bodie, Kane & Marcus, 2014). Den här studien har valt att fokusera på två områden inom behavioral finance; Självkontroll och mental accounting. Thaler och Shefrin (1988) menar att genom att ta hänsyn till dessa beteendefunktioner kan det generera till högre reliabilitet och resultera i bättre förståelse om hur det privata pensionssparandebeteendet faktiskt ser ut i hushållen.

3.2.1 Självkontroll

Självkontroll är interaktionen mellan en individs två sidor: *the planner* och *the doer* enligt Thaler och Shefrin (1981). *The planner* är den sidan hos individen som tänker långsiktigt, som exempelvis på pensionen och därav det privata pensionssparandet. *The planner* sätter gärna upp mål och budgetar för att upprätthålla sin långsiktiga plan. *The doer* är istället den som lever i nuet och vill tillfredsställa sina kortsiktiga behov. Det kan uppstå ett självkontrollproblem där individen i fråga ställs inför beslutet att vara nöjd för stunden eller i framtiden (Thaler & Shefrin, 1981). För en person som definieras som *the doer* är det psykiskt kostsamt och krävande att avstå från konsumtion idag för att planera för framtida konsumtion. Dock blir det mindre krävande och kostsamt ju närmare *the doer* kommer sin pensionsålder, vilket kan visa på varför det är så få som börjar pensionsspara tidigt i livet (Thaler & Shefrin, 1981). Thaler och Shefrin (1981) menar vidare att *the doer* kan sätta upp regler och mål för sitt sparande och på så sätt begränsas möjligheten att

konsumera alla pengar idag vilket ökar självkontrollen. Thaler och Shefrin (1981) menar att regler och mål ofta övergår i vanor och på så sätt kan *the doer* börja spara till pension i tidigare ålder.

Nofsinger (2014) menar, precis som Thaler och Shefrin (1981), att individer föredrar att ta emot belöningar tidigt och skjuter hellre fram otillfredsställande uppgifter. Nofsinger (2014) menar att individer väljer att prokrastinera trots att det innebär mer arbete och stress i framtiden. Det kan relateras till att personer föredrar att börja tänka på pensionen i senare ålder även om det innebär mer stress och mer arbete.

3.2.2 Mental accounting

Nofsinger (2014) förklarar mental accounting som en kategorisering av pengaflödet likt ett arkivskåp med olika mappar fast i en individs hjärna. En mapp innehåller både fördelarna och kostnaderna som är associerade med ett beslut. Thaler (1999) har utvecklat sin teori om mental accounting utifrån begreppet begränsad rationalitet vilket förklarar människors kognitiva begränsningar. Utifrån begränsad rationalitet har Thaler (1999) formulerat mental accounting baserat på hur människor hanterar och utvärderar finansiella beslut. Thaler (1999) förklarar likt Nofsinger (2014) att mental accounting innebär att en individ placerar sina pengar i olika konton beroende på vad de är avsedda för, för att på så sätt organisera sin ekonomi. En nackdel med mental accounting är att när ett beslut hamnat i en mapp är det svårt att se några andra alternativ. Det kan påverka individens pensionssparande negativt om en person inte har ett privat pensionssparande, eftersom det kan vara svårt att ta steget och öppna ett nytt konto för pension (Nofsinger, 2014). Thaler (1999) menar att man saknar helhetsbilden av ekonomin genom att isolera kontona från varandra vilket i sin tur kan leda till att pengarna värderas olika. Thaler och Shefrin (1988) delar upp mental accounting i tre vanliga konton: *Current spendable income*, *current assets* och *future income*. *Current spendable income* definieras som den disponibla inkomsten som kan konsumeras nu, *current assets* är tillgångar som kan konverteras till likvida medel inom ett år såsom investeringar och värdepapper och *future income* är de medel som sparas till framtiden. Thaler (1999) menar att individen har minst benägenhet att spendera pengar från *future income* vilket kan ses som ett långsiktigt sparande som kan vara avsett för pensionen. För att en individ ska spara pengar på kontot som är avsatt för pension krävs vilja och självkontroll från individen, vilket kan kopplas

samman med mental accounting. En person kommer i första hand att spendera *current spendable income* och *current asset* (Thaler, 1999). Wärneryd (1999) menar att individer väljer mellan att konsumera och att spara där alternativkostnaden ofta ignoreras vilket kan orsaka att mindre pengar sparas till pension.

3.3 Ambiguity effect

Convertize (2018) definierar ambiguity effect som tendensen individer har för att undvika alternativ eller beslut med oförutsägbara resultat. Ju mindre information och ju mer tvetydighet som finns inför ett beslut desto svårare är det att fatta ett beslut. Det resulterar i att individer väljer det säkra före det osäkra även om det kan innebära att resultatet inte är det mest gynnsamma (Convertize, 2018). Enligt Frisch och Baron (1988) undviker även individer att ta beslut om möjligheten finns att skjuta fram det och på så sätt hinna ta reda på mer information om alternativen. I längden menar Convertize (2018) att de långsiktiga besluten påverkas av ambiguity effect eftersom individer undviker att agera vid avsaknad eller begränsning av kunskap och information, vilket kan påverka pensionssparandet eftersom det är ett långsiktigt beslut. Frisch och Baron (1988) menar att ambiguity effect påvisar att en individ tar det bästa möjliga beslutet givet den information som individen har och att individen har en grundtanke om att avstå från att ta beslut utan tillräcklig information. Ambiguity effect (Convertize, 2018) kan förklara varför få inkomsttagare har ett privat pensionssparande eftersom teorin (Convertize, 2018) visar på att individer föredrar att skjuta upp beslut och att de undviker att ta beslut där de saknar information och kunskap.

3.4 Individuella beslutsprocessen

Den individuella beslutsprocessen innebär att det finns fem faktorer som spelar roll vid beslutsfattande; Resurser, kunskap, attityd, motivation samt personlighet och livsstil vilka är illustrerade i figur 3 (Engel, Blackwell & Miniard, 1995).

Figur 3 Individuella beslutsprocessen (Bildkälla: Engel et al., 1995)

Resurser innefattar tre komponenter; Tid, pengar och bearbetning av information. En person lägger mer tid på något som den tycker är intressant än på något som en person tycker är ointressant. En persons uppfattning av den befintliga informationen kan även påverka hur mycket tid och pengar personen är villig att spendera i beslutet (Engel et al., 1995). Det här kan vara en faktor som förklarar varför en individ väljer att lära sig om pensionssystemet samt att privat pensionsspara eller inte. Vidare menar teorin (Engel et al., 1995) att en höginkomsttagare har högre köpkraft och använder ofta mer pengar än vad en låginkomsttagare gör vilket gör att en höginkomsttagare kan spara mer pengar. Detta kan appliceras på privat pensionssparande där en höginkomsttagare borde enligt teorin (Engel et al., 1995) spara mer till pension. Den sista delen av resurser handlar om bearbetning av information där personer behöver sälla ut vilken information den väljer att ta till sig eftersom en person inte har förmågan att ta till sig all information (Engel et al., 1995). Bearbetningen av information kan påverka beslutet att privat pensionsspara, eftersom olika personer kan uppfatta information på olika sätt.

Individens *kunskap* påverkar ett beslut där tillräcklig information och kunskap kan hjälpa en person att ta komplexa beslut precis som för lite kunskap kan försvåra beslutsprocessen. Olika personer besitter olika nivåer av kunskap vilket är viktigt att förstå för att kunna påverka beslut som främst är av komplex karaktär (Engel et al., 1995). Nivån av kunskap som en person besitter kan alltså enligt teorin (Engel et al., 1995) påverka beslutsprocessen av att spara privat till pension beroende på hur en individ uppfattar informationen om det svenska pensionssystemet.

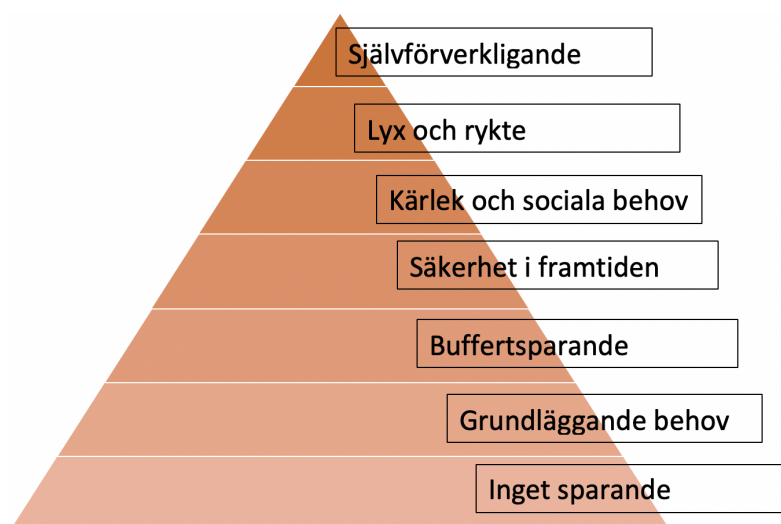
Individens *attityd* delas upp i åsikter och känslor vilka påverkar utvärderingen av de alternativ en person har när ett beslut ska fattas. Detta påverkar hur individen värderar olika aspekter vid beslutstagandet. Attityden har även en stor inverkan på framtida beslut (Engel et al., 1995). Attityden gentemot ett privat pensionssparande kan påverka beslutet att spara eller inte eftersom den har en stor inverkan på framtida beslut.

Individens *motivation* påverkas av vilka behov som finns och hur delaktig personen är i beslutet. Högre delaktighet ökar motivationen till att samla och förstå information för att ta ett välgrundat beslut (Engel et al., 1995). Motivationen influeras av ens persons bakgrund, egenskaper samt observationer av omvärlden (Solomon, Bamossy, Askegaard & Hogg, 2016). Den femte och sista delen i teorin är personlighet och livsstil som

inkluderar levnadsstandard, ekonomi, karaktärsdrag, vilka alla kommer påverka vilket beslut en person fattar (Engel et al., 1995).

3.5 Hierarki av sparmål

Devaney et al. (2007) har tagit fram en sparande modell baserat på Maslows behovstrappa, där olika motiv presenteras i en hierarkisk ordning. Motiven för att spara börjar nerifrån och går uppåt. Undersökningen som ligger till grund för den här modellen är baserad på amerikanska hushåll. I figur 4 visas den hierarkiska ordningen av sparmål (Devaney et al., 2007).

Figur 4 Hierarki av sparmål (Bildkälla: Devaney et al., 2007)

Sparandemodellen börjar med inget sparande (Devaney et al., 2007) eftersom alla individer inte väljer att ha ett sparande eller inte har möjlighet till ett sparande enligt Wärneryd (1999) och Beverly, McBride och Schreiner (2003). Varför individer inte har ett sparande kan bero på olika saker såsom arbetslivserfarenheter, utbildning och individens hälsa vilka är bidragande faktorer till att få en anställning och ett fast jobb (Bould, 1980). Beverly et al. (2003), Bould (1980) och Bryant (1990) är alla eniga om att majoriteten som når nästa steg i hierarkin av sparmål är yngre individer som har en bra hälsa, god utbildning, är villiga att ta mer risk och planerar inför framtiden. Nästa steg i hierarkin är sparande för grundläggande behov (Devaney et al., 2007). Precis som i steget med inget sparande menar Becker (1996) samt Xiao och Noring (1994) att de individer som är mest troliga att nå nästa steg är de yngre med samma förutsättningar. Xiao och

Noring (1994) menar att sparandet beror på om det avser en enskild individ eller en familj. En familj med begränsade resurser är mer trolig att spara än en enskild individ, men inkomsten för dessa individer är fortfarande begränsad vilket gör att ett sparande till pensionen inte är aktuellt i det här steget.

Buffertsparande är nästa steg i hierarkin för sparmål (Devaney et al., 2007) och i det här steget börjar sparandet för oförutsägbara händelser som till exempel sjukdom, arbetslöshet eller investeringar (Boeree, 2006). Xiao och Noring (1994) menar att familjer som har medelinkomst är den grupp som främst sparar för olika nödvändiga behov. Enligt Rodriguez och Devaney (2006) samt Xiao och Noring (1994) är det yngre, familjer med manlig auktoritet och de med större inkomst som även föredrar att planera för en längre period som har störst chans att nå nästa steg i hierarkin av sparmål.

Säkerhet inför framtiden är nästa steg (Devaney et al., 2007) vilket inkluderar pensionssparande (Boeree, 2006). Devaney et al. (2007) och Copeland (2002) menar att de som är mest troliga att ha ett pensionssparande är individer som har högre utbildning, högre lön, är mellan 45 och 54 år, föredrar att ha en lång tidshorisont för finansiell planering och är oftast män. Det är även dessa som är mest troliga att ta sig vidare till nästa steg i hierarkin (Copeland, 2002).

De kommande stegen i hierarkin av sparmål är kärlek och sociala behov, lyx och rykte samt självförverkligande (Devaney et al., 2007). De här tre stegen är nivåer ovanför pensionssparande och tanken på sina egna behov. Boeree (2006) förklarar steget som är kärlek och sociala behov som sparanden till att bilda familj, för deras barns utbildning, bröllop och begravningskostnader. Devaney et al. (2007) menar att det främst är äldre individer som befinner sig i det här steget och tänker på sina barn och barnbarns framtid. Steget lyx och rykte är den näst högsta nivån i hierarkin av sparmål (Devaney et al., 2007). Boeree (2006) förklarar detta steg som att expandera sin levnadsstandard genom att till exempel köpa ett semesterhus. Det sista steget är självförverkligande (Devaney et al., 2007) och enligt Boeree (2006) nås det här steget när en individ når sin fulla potential.

3.6 Hypotesutveckling

Med hjälp av ovan presenterade teorier har hypoteser tagits fram om det privata pensionssparandet. Modigliani (1966) förklarar att benägenheten hos individer att spara inför pensionen är som störst under de aktiva åren i arbetslivet enligt livscykelhypotesen. Det beror på att individen är medveten om att pensionen kommer innebära en minskning av inkomst och att sparandet, i de flesta fall, kommer påverkas negativt (Modigliani, 1966). Bodie et al., (2007) menar att genom att fördela inkomsten och konsumtionen lika över en livstid maximerar man nuvärdet av nyttan under hela livstiden. Det innebär enligt Modigliani (1966) att om en individ börjar spara i tidig ålder finns möjligheten att behålla sin levnadsstandard även under pensionen. Däremot menar teorin om livscykelhypotesen att pensionssparande ökar med stigande ålder, vilket även Thaler och Shefrin (1981) styrker i teorin Självkontroll. Ju närmare pensionsåldern en individ kommer, desto mer benägen blir individen att spara till pensionen (Thaler & Shefrin, 1981). Nofsinger (2014) menar att individer väljer att skjuta fram svåra och komplexa uppgifter, som att börja pensionsspara, även om det kan innebära mer arbete och stress i framtiden. Det innebär att individer föredrar att leva i nuet och börjar inte tänka på pensionen förrän i senare ålder. Devaney et al. (2007) i teorin hierarki av sparmål menar också att individer i åldrarna 40 till 54 år är de som främst har ett privat pensionssparande, medan de som inte har något sparande är antingen de som väljer att inte ha ett sparande eller de som inte har möjlighet till ett sparande (Wärneryd, 1999; Beverly et al., 2003). De som inte har möjlighet till ett sparande kan vara individer i yngre ålder som är studenter, arbetslösa, inte har tillräckligt med arbetslivserfarenheter eller tillräcklig utbildning (Bould, 1980). Utifrån teorierna livscykelhypotesen, självkontroll och hierarki av sparmål finns det därför ett positivt samband mellan stigande ålder och privat pensionssparande, vilket utformar hypotes 1.

Hypotes 1: Det finns ett positivt samband mellan stigande ålder och privat pensionssparande.

Enligt Devaney et al. (2007) i teorin hierarki av sparmål har personer som sparar för framtida säkerhet och pension högre utbildning. Vidare menar även Bould (1980) att utbildningsnivå är en påverkande faktor till att pensionsspara vilket även bekräftas av Lusardi och Mitchell (2007) och Interactive (2005). Lusardi och Mitchell (2007) och

Interactive (2005) fann att de personer med lägre utbildning ofta även saknar finansiell bildning vilket i sin tur kan leda till att man gör sämre beslut kring den framtida pensionen. Almenberg och Säve-Söderbergh (2011) studerade kopplingen mellan finansiell bildning och pensionssparande hos den svenska befolkningen och fann ett positivt samband. Studien (Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011) visade att den finansiella bildningen är väldigt låg generellt bland individer med låg nivå av utbildning. Därför kan hög utbildning vara en bidragande faktor till större finansiell bildning vilket i sin tur kan bidra till en större förståelse kring vikten av att pensionsspara privat. Teorin hierarki av sparmål enligt Devaney et al. (2007), Bould (1980) och Copeland (2002) ligger därför till grund för att det finns ett positivt samband mellan hög utbildning och pensionssparande vilket resulterar till hypotes 2.

Hypotes 2: Det finns ett positivt samband mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande.

Deaton (2005) anser att teorin om livscykelhypotesen handlar om att maximera individens nytta av konsumtion och inkomst nu och i framtiden, samt att en av de viktigaste anledningarna till att spara pengar är till den framtida pensionen. Livscykelhypotesen enligt Modigliani (1966) visar att yngre individer har lägst inkomst vilket ökar något vid medelåldern och inkomsten är som störst precis innan individen pensionerar sig. Vidare menar Modigliani (1986) att individen gynnas som mest av att spara när inkomsten är hög och låna när inkomsten är låg, vilket innebär att man bör pensionsspara och planera för framtiden när inkomsten är hög. Engel et al. (1995) menar i teorin om den individuella beslutprocessen att höginkomsttagare har större benägenhet att spara mer än en låginkomsttagare. Däremot kan en höginkomsttagare ha större köpkraft än en låginkomsttagare och kan på så sätt spendera mer pengar (Engel et al., 1995). Det kan vara upp till höginkomsttagares attityd om de väljer att pensionsspara eller inte (Engel et al., 1995), medan en låginkomsttagare kanske inte ens har möjlighet att spara inför pensionen (Devaney et al., 2007). Vidare menar Devaney et al. (2007) och Copeland (2002) att personer som sparar för framtida säkerhet och pension har en högre lön. Utifrån livscykelhypotesen, individuella beslutprocessen och hierarki av sparmål finns det ett positivt samband mellan hög inkomst och privat pensionssparande vilket är grunden till hypotes 3.

Hypotes 3: Det finns ett positivt samband mellan högre inkomst och privat pensionssparande.

Enligt Thaler (1999) krävs vilja och självkontroll för att sätta av pengar till pension. Nofsinger (2014) menar att personer med låg självkontroll väljer att prokrastinera och skjuta fram beslutet om att privat pensionsspara. En individ med god självkontroll karaktäriseras av lång tidshorisont vid planering och följer uppsatta mål (Thaler & Shefrin, 1981). Thaler och Shefrin (1981) menar att en individ har två olika sidor: *the planner* och *the doer*. *The planner* är den sidan hos individen som tänker långsiktigt, såsom på framtida pension (Thaler & Shefrin, 1981). *The doer* är den sidan hos individen som hellre lever i nuet och ser till att tillfredsställa sina kortsiktiga behov (Thaler & Shefrin, 1981) och oftast har en individ en övervägande sida av dessa. Det innebär att en individ som planerar mer långsiktigt inte är samma person som lever i nuet. Samtidigt menar Bodie et al. (2014) att behavioral finance studerar det irrationella beteendet hos individer istället för det rationella för att maximera individens nytta. Något som Thaler och Shefrin (1981) inte diskuterar är att en individs beteende inte alltid är extrem åt ett håll, utan att en individs irrationella beteende kan påverka om den tänker långsiktigt eller lever i nuet för att i stunden maximera nyttan. Frågan är således vilken sida av en individs beteende som är det mest övervägande. Thaler (1999) menar att det krävs vilja och självkontroll för att en individ ska spara pengar på kontot som är avsatt för pension, vilket kan kopplas samman med mental accounting. Mental accounting menar också att det krävs hög självkontroll för att ha separata konton för sin ekonomi, vilket privat pensionssparande kräver att man har (Thaler, 1999). Teorierna självkontroll och mental accounting visar alltså att det finns ett positivt samband mellan självkontroll och privat pensionssparande, vilket genererar hypotes 4.

Hypotes 4: Det finns ett positivt samband mellan självkontroll och privat pensionssparande.

Engel et al. (1995) argumenterar för att kunskapen hos en individ påverkar ett beslut. Genom att besitta kunskap och information underlättar det för individen att ta ett beslut inför framtiden, såsom pensionssparande. Enligt Frisch och Baron (1988) undviker individer att ta beslut, främst långsiktiga beslut, om möjlighet finns att skjuta fram det och på så sätt hinna ta reda på mer information om alternativen. Det här visar på att om

en individ har tillräckligt med information och kunskap ska inte beslutet, i det här fallet beslutet att privat pensionsspara, skjutas upp eftersom privat pensionssparande är ett långsiktigt beslut (Convertize, 2018). Salter et al. (2011) menar att personer som fått ekonomisk rådgivning är bättre på att planera sin pension. Ekonomisk rådgivning genererar i ökad information och kunskap om pension, vilket visar att det finns ett positivt samband mellan kunskap om pensionssystemet och privat pensionssparande. Även om Salter et al. (2011) bygger sin studie på amerikanska pensionärer bör, med grund i teorierna ambiguity effect och individuella beslutsprocessen, ett positivt samband mellan god information och privat pensionssparande finnas för individer i arbetsför ålder också. God information genererar i god kunskap vilket i den här studien kopplas till kunskap om det svenska pensionssystemet, vilket skapar hypotes 5.

Hypotes 5: Det finns ett positivt samband mellan goda kunskaper om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande.

4. Metod

4.1 Vetenskaplig metod

4.1.1 Design och ansats

Studien har genomförts med en kvantitativ metod och en deduktiv ansats eftersom studien har en teoretisk utgångspunkt där analys av numeriska data har analyserats samt testat befintlig teori. Bryman (2012) menar att en kvantitativ metod kännetecknas av insamling av numeriska data och test av befintlig teori. Vidare menar David och Sutton (2011) att en kvantitativ metod grundar sig i naturvetenskapen och kan antingen ha en experimentell eller en icke-experimentell design. En experimentell design kan definieras som en undersökning som mäter de studerade variablerna i en bestämd tidsordning medan en icke-experimentell design innebär att befintliga data samlas in och sedan jämförs (David & Sutton, 2011). Bryman (2012) menar dock att experiment är ovanligt och används främst inom relaterade utredningsområden såsom social psykologi. Vidare tar Bryman (2012) upp en komparativ design som gestaltar logiken för jämförelse, genom att studera två olika fall med identiska metoder. Med en komparativ design ges en djupare förståelse när ett fenomen jämförs i förhållande till två eller fler motsatta fall eller situationer (Bryman, 2012). Eftersom studien har syftat till att genomföra en enkätundersökning och sedan jämföra variablerna med det privata pensionssparandet har en komparativ design varit lämplig för den här studien. En komparativ design kan tillämpas på både en kvantitativ och kvalitativ metod, däremot har inte en kvalitativ metod varit tillämplig på den här studien. Enligt Alvehus (2013) är en kvalitativ studie mest lämplig om den fokuserar på innebörder och meningar vilket indikerar att metoden hade varit mer lämplig om studiens syfte hade varit att utforska eller förstå det privata pensionssparandet.

En deduktiv ansats har tillämpats i den här studien eftersom den har utgått från befintlig teori som sedan har applicerats på det empiriska materialet, vilket är vad en deduktiv ansats kännetecknas för enligt Alvehus (2013). Jacobsen (2002) menar att en deduktiv ansats är sluten. Det innebär att informationen redan är kategoriserad och potentiella svarsalternativ redan är givna innan informationen samlas in (Jacobsen, 2002). Eftersom den här studien har haft som syfte att genomföra en enkätundersökning av det privata pensionssparandet har kategorisering och potentiella svarsalternativ krävts för att i sin tur

avgöra informationens relevans. Genom att utveckla hypoteser utifrån studiens valda teorier testas befintlig teori vilket är att tillämpa en deduktiv ansats (Bryman, 2012). En induktiv ansats utgår från en observation som görs och under forskningens gång skapas teori utifrån observationen enligt Bryman (2012) vilket inte har varit tillämpligt för denna studie. Det eftersom den här studien inte har skapat ny teori utan har testat befintlig teori utifrån observationer.

4.1.2 Val av teorier

Studien har fokuserat på teoretiska perspektiv där sex teorier har presenterats; Livscykelhypotesen, mental accounting, självkontroll, ambiguity effect, individuella beslutsprocessen och hierarki av sparmål. Livscykelhypotesen har varit tillämplig för denna studie eftersom den visar variation i behov och inkomst under en livstid vilket i sin tur kan påverka det privata pensionssparandet (Modigliani, 1986). Teorin har bidragit med ökad förståelse för hur olika livsfaser påverkar det privata pensionssparandet. Självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981) och mental accounting (Thaler, 1999; Nofsinger, 2014) har valts ut från behavioral finance för att förstå tidshorisonten av en individs planering och hur en individ organiserar sin ekonomi. Dessa har varit tillämpliga för denna studie eftersom både tidsaspekten och upplägget av sin ekonomi har en stor påverkan på privat pensionssparande. Vidare har ambiguity effect teorin applicerats, vilket enligt Frisch och Baron (1988) förklarar att individer skjuter på beslutstagandet om möjlighet finns för att kunna ta reda på mer information om de möjliga alternativen. Den här teorin har tillämpats för att den kan förklara varför majoriteten inte har ett privat pensionssparande. Den individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) har använts för att analysera beslutet att spara privat till pension eller inte. Teorin har bidragit till ökad förståelse för hur olika beteenden påverkar beslutsprocessen hos en person. Slutligen har teorin om hierarki av sparmål (Devaney et al., 2007) tillämpats för att förstå olika nivåer av motiv till sparande och faktorer som påverkar att man rör sig uppåt i hierarkin av sparmål. Det privata pensionssparandet är inkluderat i att spara för säkerhet i framtiden och befinner sig i mitten av hierarkin (Devaney et al., 2007).

4.1.3 Val av faktorer

Studien har fokuserat på vilka faktorer som påverkar huruvida en individ pensionssparar privat där fem stycken faktorer som är oberoende variabler presenteras; ålder,

utbildningsnivå, inkomst, självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet. Självkontroll definieras utifrån teorin *Självkontroll* av Thaler och Shefrin (1981) hur en person planerar och om en person tar impulsiva eller genomtänkta beslut. Faktorerna grundar sig i de teorier som studien har använt och är baserade på vad tidigare studier har studerat och vad de har saknat. Faktorerna har sedan legat till grund för utvecklingen av hypoteser för att se vilka faktorer som har positiva samband med privat pensionssparande och vilka faktorer som korrelerar med varandra. Faktorn kön är en kontrollvariabel som har applicerats på varje hypotes för att se hur kön påverkar resultatet av varje hypotes.

4.2 Empirisk metod

4.2.1 Datainsamling och urval

Studiens urval har varit personer i Sverige i åldrarna 20 till 64 år. Urvalet har valts ut för att studies syfte har varit att studera Sveriges befolkning och vad som påverkar beslutet att privat pensionsspara. Sedan har studien begränsat urvalet till åldrarna 20 till 64 år eftersom det är Sveriges mått på arbetsför ålder (Galte Schermer, 2019). Sverige har cirka 10 miljoner invånare varav 57 procent är i arbetsför ålder (Galte Schermer, 2019), vilket gör att populationen för den här studien utgör 5,7 miljoner av Sveriges invånare. Dock har ett ytterligare bekvämlighetsurval gjorts till Linköping eftersom resurser saknas för att genomföra stickprov i fler städer än Linköping. Linköping har 161 371 invånare (SCB, 2019) varav 57 procent är i arbetsför ålder (Galte Schermer, 2019) vilket resulterar till en slutlig population på 91 982 personer. Vid avrundning till närmaste tusental har den här studien utgått från en population på 92 000 personer.

För att samla in data till den här studien har en enkätundersökning genomförts, vilket av Håkansson (2017) är rekommenderat vid insamling av data från en stor population. Alla respondenter fick besvara samma frågor. Enkäten har utformats utifrån följande riktlinjer som Håkansson (2017) presenterat:

- *Använd enkelhet i språket*
- *Ställ entydiga frågor*
- *Precisera tids- och rumsangivelser*
- *Ställ inte ledande frågor*
- *Undvik (dubbla) negationer*

- *Ställ en fråga åt gången*
- *Visa försiktighet med kunskapsfrågor*
- *Undvik omotiverat långa frågor*
- *Undvik hypotetiska frågor* (Håkansson, 2017, s.84)

Enligt Surveymonkey (u.å.b) rekommenderas att antalet insamlade svar från respondenter bör vara 383 stycken när populationen överstiger 100 000 individer och när undersökningen har en konfidensnivå på 95 procent. Enligt Håkansson (2017) krävs fler än 100 enkätsvar för att kunna redovisa resultaten från enkätundersökningen i relativa frekvenser. Samtidigt menar Wahlin (2011) att det krävs minst 30 enkätsvar för att kunna betrakta svaren som normalfördelade. Eftersom populationen för den här studien är cirka 92 000 personer och samtliga källor anger olika urvalsstorlekar har den här studien valt att samla in 200 stycken svar.

Ett kritiskt moment vid enkätundersökning enligt Håkansson (2017) är att bestämma om man ska använda udda eller jämnt antal svarsalternativ. Det finns fördelar och nackdelar med båda alternativen och det är upp till utformaren att bestämma (Håkansson, 2017). En fördel med udda antal svarsalternativ är enligt Håkansson (2017) att ett neutralt alternativ kan väljas, dock tenderar många att välja ett neutralt alternativ om det finns för att slippa ta ställning. Genom att istället ha jämnt antal svarsalternativ tvingas respondenten att ta ställning (Håkansson, 2017). Den här studien har valt att ha udda antal svarsalternativ och använda en Likertskala med sju punkter, vilket är en av de vanligaste betygsskalorna att använda i enkätundersökningar (Surveymonkey, u.å.a). Genom att ha udda antal svarsalternativ ges respondenterna alltid en så kallad utväg genom att kunna svara neutralt om de är osäkra på den ställda frågan och deras ställning till den (Bryman, 2012). Bryman (2012) menar att det är viktigt att erbjuda respondenterna ett svarsalternativ som *varken eller* eller *vet ej* vid frågor gällande attityder och åsikter annars finns det risk att respondenterna tvingas ta ställning till något som de egentligen inte anser. Eftersom enkätundersökningen frågar om personliga frågor vilka kan uppfattas som känsliga vill författarna erbjuda ett neutralt alternativ för att inte göra respondenten obekväm. Genom att erbjuda neutrala alternativ reducerades även risken för bortfall som kan uppstå om respondenten inte kan välja ett neutralt alternativ och istället väljer att avstå från att svara på frågan (Håkansson, 2017).

En Likertskala tillämpas i enkätundersökningar vid påståenden för att respondenterna ska ange hur mycket de instämmer eller inte (SurveyMonkey, u.å.a). Persson (2016) menar att genom att tillämpa en Likertskala kan graden av instämmandet mätas vilket inte ett *ja* eller *nej* svar kan göra. Graden av instämmande har varit viktigt för den här studien för att kunna utvärdera hur starka eller svaga sambanden mellan faktorerna och privat pensionssparande är. En farhåga med Likertskala är dock att respondenter kan ha en tendens att hålla med vilket gör att skalan har ifrågasatts av några forskare (Schaeffer & Presser, 2003; Converse & Presser, 1986). Forskarna (Schaeffer & Presser, 2003; Converse & Presser, 1986) syftar på att individer anser att det är enklare att hålla med om ett påstående än att ta avstånd till det, vilket är viktigt att ha i åtanke vid hantering av datamaterialet. Därför ställdes olika frågor med samma innebörd utifrån olika aspekter för att få en så sanningsenlig bild som möjligt.

Samtliga frågor, med ett undantag, i enkätundersökningen har konstruerats med slutna svarsalternativ vilket har inneburit att författarna har utformat givna svar. Slutna svarsalternativ förenklar och effektiviserar svarsprocessen för respondenterna enligt Persson (2016) och kan bidra med ökad förståelse av den ställda frågan. Persson (2016) menar vidare att slutna svarsalternativ underlättar och effektiviserar även hanteringen av den insamlade data från enkäten eftersom det blir enklare att omvandla och kategorisera data för att statistiskt analysera den insamlade informationen. Slutna svarsalternativ har dock inneburit mer förarbete för författarna än vad öppna svarsalternativ hade krävts (Bradburn, Sudman & Wansink 2004; ESS, 2006). Den här studien har en deduktiv ansats och studiens hypoteser har utvecklats från de valda teorierna vilket har legat till grund för enkätfrågorna och dess slutna svarsalternativ, därför har förarbetet haft större betydelse än vad öppna svarsalternativ hade gett på grund av att studien inte har någon induktiv ansats och vill inte ta reda på ny information.

Fördelar med en enkätundersökning enligt Håkansson (2017) är att alla respondenter får samma frågor och fasta svarsalternativ vilket gör det enkelt att sammanställa enkäterna. Vidare menar Håkansson (2017) att det är positivt eftersom man når ut till en stor andel individer och det är ofta tidseffektivt. Eftersom en enkätundersökning når ut till många respondenter ger undersökningen även en bred och generell bild av ämnet (Håkansson, 2017). Nackdelen med en enkätundersökning är enligt Håkansson (2017) att man inte får några fördjupande och utvecklande svar från respektive respondent, som vid till exempel

en intervju. Däremot har inte en intervju varit tillämplig på denna studie eftersom syftet var att analysera vilka faktorer som påverkar huruvida en individ pensionssparar med hjälp av en bred och generell bild, vilket inte kan uppnås via intervjuer. Slutligen kan bortfallet bli stort vid en enkätundersökning på grund av att personer är trötta på att svara på enkäter och därför avstår från att svara (Håkansson, 2017).

Ett lämpligt tillvägagångssätt för att genomföra enkätundersökningen har varit att använda ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2012). Enligt Bryman (2012) är den här metoden ett simpelt sätt att samla in data på, där respondenterna väljs ut på grund av deras tillgänglighet till författarna. Nackdelen med den här typen av urval är att det inte kan definieras som ett slumpmässigt urval och därför kan resultatet inte heller generaliseras eftersom respondenterna inte representerar hela populationen. Däremot kan ett bekvämlighetsurval ligga till grund för vidare studier som har resurser för att genomföra ett obundet slumpmässigt urval (Bryman, 2012). Enligt Wahlin (2011) är ett på stan urval rekommenderat när man ska genomföra ett obundet slumpmässigt urval när förteckning av populationen saknas. Eftersom studiens population är 92 000 är ett stratifierat urval utifrån Sveriges befolkningsregister det bästa alternativet, men både stratifierat urval och ett på stan urval hade krävt för mycket resurser och hade varit svårt att genomföra i denna studie (Wahlin, 2011). Målet för studien har dock varit att genomföra ett så slumpmässigt urval som möjligt genom att tillfråga var tionde person som passerade på stan vilket rekommenderades av Wahlin (2011). Eftersom ett obundet slumpmässigt urval är väldigt svårt att genomföra korrekt och kräver för mycket resurser, definieras urvalet i den här studien som ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2012).

Studien har valt att genomföra en fysisk enkätundersökning och inte en webbaserad enkätundersökning. En webbenkät har ungefär en svarsfrekvens på cirka 10 procent, vilket hade krävt att vi kontaktade 2 000 respondenter enligt Surveymonkey (u.å.b). Dessutom är det svårt att uppfylla kraven för individskyddskravet eftersom data lätt sparas av de plattformar som en onlineenkät delas på vilket gör att data kan läcka ut till obehöriga personer på internet (Vetenskapsrådet, 2002). De här riskerna reduceras genom att ha genomfört en fysisk enkätundersökning.

4.2.2 Operationalisering

Studiens fem hypoteser som presenteras i avsnitt 3.6 *Hypotesutveckling* har legat till grund för 18 frågor och påståenden i enkätundersökningen, se *bilaga 1*. Den beroende variabeln i studien är *privat pensionssparande*. Studien består även av fem oberoende variabler vilka är *ålder*, *utbildningsnivå*, *inkomst*, *självkontroll* och *kunskap om det svenska pensionssystemet*. Vidare innehåller studien en kontrollvariabel, *kön*, för att kontrollera hur respondenternas kön påverkade resultatet. Enkätundersökningen ställde en fråga om respondentens sysselsättning vilket inte grundar sig i någon hypotes utan är endast en bakgrundsfråga för att få mer information om respondenten (Bryman, 2012).

4.2.2.1 Beroende variabel

Privat pensionssparande är studiens beroende variabel, och samtliga hypoteser har ett positivt samband med studiens beroende variabel. Det gör att studien måste ta reda på om respondenten har ett privat pensionssparande eller inte. Därför ställdes fråga 7 där respondenten uppmanas att besvara om respondenten har ett sparkonto som är avsatt för pension eller inte.

4.2.2.2 Oberoende variabler

Studiens oberoende variabler är *ålder*, *utbildningsnivå*, *inkomst*, *självkontroll* och *kunskap om det svenska pensionssystemet*. Studiens första hypotes som säger att det finns ett positivt samband mellan privat pensionssparande och stigande ålder ligger till grund för enkätundersökningens första fråga där respondenten uppmanas uppge sin ålder. För att besvara hypotes 2 om huruvida det finns ett positivt samband mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande ställdes frågan om vilken högsta avklarade utbildning respondenten besitter. För att vidare besvara studiens tredje hypotes om att det finns ett positivt samband mellan privat pensionssparande och högre inkomst ställdes fråga nummer fem om vad respondentens månadsinkomst är.

För att besvara hypotes nummer 4 som säger att det finns ett positivt samband mellan hög självkontroll och privat pensionssparande ställdes två frågor och sex påståenden för att bedöma vilken nivå av självkontroll respondenten besitter. Eftersom det är ett flertal faktorer som påverkar en individs självkontroll (Convertize 2018; Thaler och Shefrin, 1988) ställdes flera frågor och påståenden för att bedöma nivån av självkontroll för att

sedan kunna besvara hypotes 4. Första frågan för att besvara hypotes 4 undrade huruvida respondenten har ett privat sparkonto och om respondenten sparar regelbundet varje månad. Teorin mental accounting (Thaler, 1999) menar att en person som har olika konton och har olika ändamål såsom pension har högre självkontroll än en person som endast har ett konto. En person som sparar regelbundet varje månad har också högre självkontroll enligt teorin självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981). Vidare ställdes sex påståenden där respondenten fick bedöma hur väl påståendet stämde in på sig själv. Varje påstående besvarades med hjälp av en Likertskala med sju svarsalternativ. Det första påståendet frågade i vilken grad respondenten planerar sin privatekonomi, till exempel i form av en budget, varje månad vilket med hjälp av teorin självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981) kan definiera vilken nivå av självkontroll respondenten besitter för att besvara hypotes 4. Vidare ställdes påstående nummer 11 om respondenten tycker pension är en viktig fråga. Det här kan besvara hypotes 4 där ökat intresse om pension kan leda till ökad självkontroll i beslutet om att privat pensionsspara, vilket stöds av teorierna självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981) och individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995). I slutet av enkäten ställs fyra påståenden som har konstruerats för att bedöma om en person kategoriseras som *the doer* eller som *the planner* enligt teorin självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981) och vilken tidshorisont respondenten har i sitt planerande enligt självkontroll och hierarki av sparmål (Thaler & Shefrin, 1981; Devaney et al., 2007). Påståendena frågar om huruvida respondenten planerar långsiktigt, skjuter upp att göra saker, föredrar att konsumera nu eller spara för framtiden och har lätt att ändra sig när ett beslut väl har tagits. Samtliga av dessa frågor har hjälpt författarna att bedöma respondentens nivå av självkontroll för att analysera hypotes nummer 4.

För att besvara hypotes nummer 5, det finns ett positivt samband mellan goda kunskaper om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande, ställdes tre påståenden och en fråga. Påstående nummer 9 frågade om hur goda kunskaper respondenten har om det svenska pensionssystemet. Vidare ställdes påstående nummer 10 om huruvida individen tycker pension är en intressant fråga och påstående nummer 13 om vetskap om vad respondentens totala pension kommer vara vid pension. Dessa tre påståenden frågar om faktorer som påverkar respondentens kunskap om det svenska pensionssystemet och påverkar i sin tur beslutet att privat pensionsspara enligt individuella beslutsprocessen och ambiguity effect (Engel et al., 1995; Convertize, 2018). De här påståendena har legat till grund för att analysera hypotes 5. För att kontrollera respondentens kunskap om det

svenska pensionssystemet ställdes även en kontrollfråga där respondenten tillfrågades att, med ett öppet svarsalternativ, besvara hur många procent av respondentens inkomst som hen kommer få ut i allmän pension. Den frågan ställdes för att kontrollera att respondentens uppfattning om dess kunskap om det svenska pensionssystemet stämmer överens med vad hen faktiskt kan. En person född tidigare än år 1980 behövde svara *60 procent* på frågan för att få *kunskap finns* medan en person född senare än år 1980 behövde svara *50 procent* för att få *kunskap finns* (Ferm, 2018; Swedbank 2017). Vidare bedömdes respondenter som svarade +/- 10 procent från det faktiska svaret med *ungefärlig kunskap finns*. Resterande respondenter definierades med *kunskap saknas*.

För att kontrollera att respondenten svarar sanningsenligt har flera frågor ställts med olika synvinkel. Exempelvis var ett påstående ställt som att en person föredrar att planera långsiktigt och ett annat påstående var ställt som att en person föredrar att konsumera nu istället för att spara inför framtiden. Om en person svarar att de planerar långsiktigt bör även personen svara att de inte föredrar att konsumera nu framför att spara för framtiden med, enligt teorin självkontroll av Thaler och Shefrin (1981). Därför har flera frågor ställts för både självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet. För att sedan bedöma den sanningsenliga nivå av självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet skapades olika medelvärden för respektive respondent baserat på de svar respondenten uppgav på varje påstående kopplat till respektive variabel.

Tabell 1 sammanställer operationaliseringen av enkätundersökningen. Varje fråga presenteras och förklarar vilken faktor och variabel som varje fråga undersöker samt vilken hypotes som ligger till grund till frågan. Tabellen visar även vilka teorier som ligger till grund för varje hypotes och fråga.

Tabell 1 Operationalisering av enkätundersökning

Fråga	Faktor	Variabel	Hypotes	Teori
1	Ålder	Oberoende	1	Livscykelhypotesen, Självkontroll, Hierarki av sparmål
2	Kön	Kontroll	Samtliga	Hierarki av sparmål
3	Utbildningsnivå	Oberoende	2	Hierarki av sparmål
4	Månadsinkomst	Oberoende	3	Livscykelhypotesen, Individuella beslutsprocessen, Hierarki av sparmål
5	Månadsinkomst	Oberoende	3	Livscykelhypotesen, Individuella beslutsprocessen, Hierarki av sparmål
6a	Självkontroll	Oberoende	4	Mental accounting
6b	Självkontroll	Oberoende	4	Självkontroll
7	Privat pensionsspar	Beroende	Samtliga	Samtliga teorier
8	Självkontroll	Oberoende	4	Självkontroll
9	Kunskap om det svenska pensionssystemet	Oberoende	5	Ambiguity effect, Individuella beslutsprocessen
10	Kunskap om det svenska pensionssystemet	Oberoende	5	Ambiguity effect, Individuella beslutsprocessen
11	Självkontroll	Oberoende	4	Individuella beslutsprocessen, Självkontroll
12	Kontrollfråga - Kunskap om det svenska pensionssystemet	-	-	-
13	Kunskap om det svenska pensionssystemet	Oberoende	5	Ambiguity effect, Individuella beslutsprocessen
14	Självkontroll	Oberoende	4	Självkontroll
15	Självkontroll	Oberoende	4	Självkontroll, Ambiguity effect
16	Självkontroll	Oberoende	4	Självkontroll, Hierarki av sparmål
17	Självkontroll	Oberoende	4	Mental accounting

4.2.2.3 Kontrollvariabel

Respondenten fick besvara om deras juridiska kön är kvinna eller man. Juridiskt kön är det kön som står i folkbokföringen som varje individ tilldelas vid födsel (Friedmann, 2019). Frågan om kön ställdes för att se vilka variationer som finns mellan de olika könen för varje oberoende variabel som analyserades i respektive hypotes. Kön har valts som kontrollvariabeln eftersom flera tidigare studier (Lusardi & Mitchell, 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Devaney et al., 2007) visar att män är mer benägna att spara till pensionen än kvinnor. Dessa tre studier (Lusardi & Mitchell, 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Devaney et al., 2007) har analyserat olika variabler men samtliga resultat visar att män sparar mer än kvinnor oavsett påverkande faktorer. Kön kategoriseras som en kontrollvariabel i den här studien eftersom det är en faktor, utöver de oberoende variablerna, som därför kan påverka resultatet. Genom att använda kön som kontrollvariabel stärks den interna validiteten eftersom risken för felaktiga slutsatser reduceras och därmed stärks trovärdigheten i resultatet (David & Sutton, 2016).

4.2.3 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet kan mätas genom att studera *Stability*, *Internal reliability* och *Inter-observer consistency* (Bryman, 2012). *Stability* innebär enligt Bryman (2012) att något är stabilt

mätbart över tid. Det innebär alltså om den här studien genomförs igen på samma sätt som nu ska resultatet bli detsamma. På grund av att den allmänna pensionen har minskat kan den här studien komma att få en variation i resultatet om studien genomförs igen senare, eftersom det finns en möjlighet att fler börjar privat pensionsspara på grund av att den allmänna pensionen minskar. Ytterligare externa faktorer såsom nya lagar och regler kan också komma att påverka studiens resultat, vilket kan påverka reliabiliteten för denna studie något. Däremot bygger studiens hypoteser på teorier vilket stärker reliabiliteten eftersom sambanden bygger på teorierna och om samma teorier används kommer sambanden inte ändras över tid. Teorierna kan dock utvecklas med tiden vilket kan förändra sambandet, men samtidigt förändras då den teoretiska grunden för studien vilket inte påverkar reliabiliteten negativt. Enkätundersökningen finns med i studiens bilagor, se *bilaga 1*, vilket gör det möjligt att replikera den här studien i framtiden, vilket skapar reliabilitet. Vidare är enkätundersökningen utformad med slutna svar på nästan alla frågor vilket reducerar individuella tolkningar på frågor vilket förenklar möjligheten att återskapa studien vilket stärker reliabiliteten (Bryman, 2012). Dock är det viktigt att ha i åtanke att vid en replikation av den här studien kommer inte samma 200 personer att tillfrågas vilket kan komma att påverka slutresultatet. Enligt Bryman (2012) är *Internal reliability* även kallat Cronbach's alpha ett korrelationstest för att mäta reliabiliteten på det insamlade datamaterialet, ju närmare 1.0 resultatet på korrelationen blir desto högre reliabilitet (Bryman, 2012). Cronbach's alpha testar om respondentens svar korrelerar på samtliga frågor som testar för samma variabel (Sundell, 2012). Enligt Sundell (2012) på SPSS-akuten är en tumregel vid beräkning av Cronbach's alpha 0,7, vilket innebär att om värdet överstiger eller är i närheten av 0,7 kan resultatet betraktas som reliabelt. Denna studie har genomfört två Cronbach's alpha test på enkätundersökningens påståenden för självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet för att mäta reliabiliteten. *Inter-observer* innebär enligt Bryman (2012) att transformera det empiriska datamaterialet på ett konsekvent sätt för att uppnå reliabilitet. Genom att transformera enkätundersökningens påstående *åt samma håll* så har datamaterialet hanterats på ett konsekvent sätt vilket stärker reliabiliteten för den här studien.

Enligt Bryman (2012) undersöker validitet huruvida en indikator faktiskt mäter det ämne som studeras. Två sätt att studera validitet är genom *face validity* och *construct validity* (Bryman, 2012). *Face validity* innebär att när en ny studie genomförs måste det säkerställas att studien återspeglar ämnet på ett korrekt sätt (Bryman, 2012). Den här

studien har uppnått *Face validity* genom att ha testat enkätundersökningen med direkt feedback från respondenterna om hur väl frågorna är formulerade och hur de besvarar ämnet innan den faktiska enkätundersökningen genomfördes. Enkätundersökningen har dessutom blivit godkänd av flera aktörer på Linköpings universitet vilket uppfyller kravet för *face validity*.

Den här studien har en deduktiv ansats vilket innebär att befintlig teori testas och inte att ny teori skapas och därav är *Construct validity* relevant att studera vilket innebär att hypoteser har utvecklats utifrån studiens teorier vilka är relevanta till studiens syfte (Bryman, 2012). Den här studien har undersökt teorier för att hitta samband mellan studiens teorier och privat pensionssparande för att skapa hypoteser, vilket stärker studiens validitet. Enligt Bryman (2012) finns det dock även en farhåga med dessa samband för att teorierna kan vara missvisande vilket kan skapa missvisande samband. Därför har det varit viktigt att noga analysera och studera respektive teori, vilket har gjorts i hypotesutvecklingen i den här studien där flera teoretiker och tidigare studier styrker varandras argumentationer om identifierade samband. Detta har genomförts för att undvika eventuella missvisande samband och stärka validiteten i studiens hypotesutveckling.

4.2.4 Analysmetod

En linjär regressionsmodell har använts i den här studien för att se vilken effekt de oberoende variablerna har på den beroende variabeln, samt se effekten av en kontrollvariabel (Sundell, 2009). Genom att använda linjär regressionsanalys har vår beroende variabel som är privat pensionssparande satts i relation till studiens oberoende variabler; Ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet för att se hur starka eller svaga samband det finns och vilka faktorer som korrelerar med varandra. Det har genomförts genom att använda det statistiska programmet SPSS. Samtliga svar från respektive respondent har kodats för att kunna genomföra regressionsanalyser. Kodningen presenteras i avsnitt 4.2.4.1 *Kodning av data*. Univariat analys har använts i den här studien för att identifiera och sammanställa det empiriska datamaterialet. I den univariata analysen har endast en variabel studerats i taget (Bryman, 2012). Den univariata analysen av respektive beroende och oberoende variabel har presenterats med ett stapeldiagram av svaren från enkätundersökningen och en tabell

med beskrivande statistik innehållande antal, median, medelvärde, minsta värde, maxvärdet samt standardavvikelse. I den univariata analysen har samtliga frågor för självkontroll sammanställts för att sedan skapa nya värden på den samlade nivån av självkontroll. Detta eftersom flera frågor ställdes för att bedöma den sanningsenliga nivån av självkontroll på respektive respondent. Självkontroll baseras på frågorna 6a, 6b, 8, 11, 14, 15, 16 och 17 och för att beräkna det nya medelvärdet transformerades påståendena 15, 16 och 17 för att samtliga frågor skulle vara ställda *åt samma håll*. Därefter beräknades nya medelvärden för respektive respondent för självkontroll. Samma procedur genomfördes på den oberoende variabeln kunskap om det svenska pensionssystemet eftersom flera påståenden ställdes även här. Det nya medelvärdet beräknades på fråga 9, 10 och 13 där samtliga påståenden redan var ställda *åt samma håll*. De här nya värdena för självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet har ersatt respektive värde och använts istället i resterande regressionsanalyser.

Bivariat linjär regression har tillämpats för att besvara studiens hypoteser om hur respektive faktor påverkar huruvida en individ har ett privat pensionssparande. En bivariat regressionsanalys används för att se om det finns linjära samband mellan två variabler (Sundell, 2012), i den här studiens fall är det den beroende variabeln privat pensionssparande och de oberoende variablerna. För att kunna genomföra den bivariata analysen transformerades samtliga påståenden och frågor *åt samma håll* för att få korrekta korrelationer mellan variablerna. Sedan genomfördes linjära regressioner där varje regression innehöll den beroende variabeln följt av en av de oberoende variablerna. Proceduren upprepades med samtliga oberoende variabler. Den bivariata analysen resulterade i betavärde och P-värde mellan den beroende och oberoende variabeln, vilka sammanställdes i en tabell för att jämföras med det förväntade sambandet utifrån respektive hypotes.

Vidare har ett Pearson korrelationstest genomförts i SPSS för att testa multikollinearitet och styrkan i korrelationerna (Bryman, 2012). Multikollinearitet uppstår när två eller fler av de oberoende variablerna samt kontrollvariabeln har en hög korrelation i regressionsanalysen. Enligt Djurfeldt och Barmark (2009) är de oberoende variablerna och kontrollvariablerna högt korrelerade med varandra om betavärdet överstiger 0,7. Hög korrelation mellan de oberoende variablerna och kontrollvariabeln innebär att det kan vara svårt att få korrekt uppfattning av respektive variablers inverkan på den beroende

variabeln. Testet genomfördes för att se om de oberoende variablerna och kontrollvariabeln påverkar varandra för att se vilken grad av multikollinearitet som eventuellt fanns. För att säkerställa resultatet har även en VIF-analys genomförts i SPSS där både VIF-värden och toleransvärden har tagits fram. Enligt Sundell (2010) finns inga exakta värden för att bedöma värdena för VIF och tolerans. Sundell (2010) menar dock att VIF-värdet bör understiga 4 och toleransvärdet bör överstiga 0,2 för att det inte ska råda multikollinearitet. Djurfeldt och Barmark (2009) menar dock att VIF-värdet bör understiga 2,5 för att det inte ska råda multikollinearitet. VIF-värdet ska vara så lågt som möjligt där 1 är minsta värdet medan toleransvärdet skall vara så högt som möjligt där 1 är maxvärdet (Sundell, 2010).

Ett annat vanligt problem som kan uppstå är heteroskedasticitet, vilket innebär att variansen i feltermen inte är konstant vilket kan försvåra tolkningen av resultatet (Broms, 2013). För att undersöka variansen av resultaten har ett test för heteroskedasticitet genomförts där spridningen har analyserats där en ojämn spridning definieras som heteroskedasticitet och en jämn spridning kallas för homoskedasticitet. Homoskedasticitet är det resultat som är optimalt vid en regressionsanalys (Broms, 2013).

En multivariat analys innebär att tillämpa tre eller fler variabler samtidigt i regressionsanalysen (Bryman, 2012). Den multivariata linjära regressionen genomfördes på respektive hypotes för att jämföra hur stor påverkan kontrollvariabeln kön har på respektive faktor. Det här genomfördes i programmet SPSS genom att göra en regression av den beroende-, oberoende- och kontrollvariabeln. Det här genomfördes för samtliga oberoende variabler för att reducera risken för felaktiga slutsatser. Vidare genomfördes en regressionsanalys med samtliga oberoende variabler och den beroende variabeln för att se hur de oberoende variablerna tillsammans påverkade den beroende variabeln. Samma regressionsanalys utfördes där även kontrollvariabeln inkluderades för att se hur resultaten påverkades av kontrollvariabeln.

Vidare genomfördes Cronbach's alpha test vilket är ett korrelationstest för att mäta och säkerställa reliabiliteten på det insamlade datamaterialet (Bryman, 2012), vilket också har testats i SPSS. Samtliga påståenden var sedan tidigare ställda *åt samma håll* vilket var en förutsättning för att genomföra Cronbach's alpha testen. För att vidare genomföra Cronbach's alpha testen behövde samtliga kodade svar vara mellan 0 och 1 (Bryman,

2012; Sundell, 2012) men tidigare kodning var mellan 1 och 7. Därför omvandlades samtliga kodningar till ett tal mellan 0 och 1 i SPSS för att sedan kunna genomföra Cronbach's alpha testen.

För att bedöma hur exakt resultat den här studien har behövt har signifikansnivå och konfidensnivå studerats. En vanlig signifikansnivå är 5 procent enligt Bryman (2012) och en konfidensnivå på 95 procent är alltså den mest användbara, för att få ett sanningsenligt resultat som kan symbolisera en population (Bryman, 2012). Det finns möjlighet att välja andra konfidensnivåer och signifikansnivåer men om en konfidensnivå är under 90 procent och en signifikansnivå större än 10 procent blir undersökningen missvisande och validiteten och reliabiliteten kan ifrågasättas. Den här studien har därför en lägsta konfidensnivå på 95 procent vilket har gett en signifikansnivå på 5 procent. För att kunna ha en konfidensnivå på 95 procent behöver samplingfördelningen för urvalet vara normalfördelad och enligt Wahlin (2011) kan en samplingfördelning för ett stickprov betraktas som normalfördelat när stickprovet överstiger 30 enheter vilket uppfylls eftersom 200 svar har samlats in. Dessutom har samtliga oberoende variabler och kontrollvariabeln i den här studien testats i SPSS för normalfördelning, eftersom det är en förutsättning vid tillämpningen av linjära regressionsanalyser. Finansiell data är sällan normalfördelad vilket gör att linjära regressionsanalyser även går att genomföra om data är approximativt normalfördelat (Newbold, Carlson & Thorne, 2007). För att analysera normalfördelningen av studiens resultat har normalfördelningstest genomförts i SPSS och för att ett resultat skall anses normalfördelat i testet ska signifikansvärdet överstiga 0,05 (Astrixsoft.com, u.å.). Vidare har grafer av resultaten från normalfördelningstestet av respektive variabel analyserats, där förväntat värde och faktiskt värde ska följa varandra linjärt för att resultaten ska anses approximativt normalfördelade. Det har varit viktigt att ha resultatet från analysen av normalfördelningen i beaktan vid analys av studiens resultat. Baserat på samtliga regressionsanalyser har hypoteserna utvärderats för att sedan kunna förkasta eller inte förkasta nollhypoteserna beroende på vilken signifikansnivå resultaten genererat i.

4.2.4.1 Kodning av data

Kodning av data har utformats enligt Brymans (2012) mall för kodning av en enkätundersökning. Samtliga enkätsvar har kodats enligt antalet svarsalternativ som var möjliga per enkätfråga, därav har inga svarsalternativ kodats till siffran 0 (Bryman, 2012).

Enkätundersökningen hade endast en öppen fråga om kunskapsbedömning och svaren på den frågan delades upp i tre kodningar; kunskap saknas, ungefärlig kunskap finns eller kunskap finns.

Kodning- Ålder

Ålder har kodats enligt följande: <20 (1), 20–25 (2), 26–30 (3), 31–35(4), 36–40 (5), 41–45 (6), 46–50 (7), 51–55 (8), 56–60 (9), 61–64 (10) och 64<(11)

Kodning - Juridiskt kön

Juridiskt kön har kodats enligt följande: Kvinna (1) och Man (2)

Kodning- Högsta avklarade utbildning

Högsta avklarade utbildning har kodats enligt följande: Ingen utbildning (1), Grundskoleutbildning (2), Gymnasial utbildning (3) och Högskoleutbildning (4).

Kodning - Månadsinkomst

Månadsinkomst har kodats enligt följande: <10 000 (1), 10 001 - 20 000 (2), 20 001 - 30 000 (3), 30 001 - 40 000 (4), 40 001 - 50 000 (5), 50 001 - 60 000 (6) och 60 001<(7)

Kodning - Privat sparkonto avsatt för pension

Privat sparkonto avsatt för pension har kodats enligt följande: Ja (1) och Nej (2)

Kodning- Självkontroll

Privat sparkonto har kodats enligt följande: Ja (1), Nej (2)

Regelbundet sparande varje månad har kodats enligt följande: Ja (1), Ibland (2) och Nej (3)

Planering av privatekonomi varje månad har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Den förväntade framtida ekonomin som pensionär är en viktig fråga har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Jag planerar alltid långsiktigt har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6),

Instämmer helt (7)

Jag skjuter gärna upp att göra saker om jag kan har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Jag föredrar att konsumera nu istället för att spara för framtiden har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

När jag väl har tagit ett beslut har jag svårt att ändra mitt beslut har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Kodning - Kunskap om det svenska pensionssystemet

Kunskaper om det svenska pensionssystemet har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Intresset av att lära sig om det svenska pensionssystemet har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Kunskapen om vad ens totala pension kommer vara varje månad vid pension har kodats enligt följande: Tar helt avstånd (1), Tar avstånd (2), Tar delvis avstånd (3), Varken eller (4), Instämmer delvis (5), Instämmer (6), Instämmer helt (7)

Kunskapsbedömningen av den allmänna pensionen har kodats enligt följande: Kunskap saknas (1), Kunskap finns (2) och Ungefärlig kunskap finns +/- 10% (3)

4.2.5 Etik

Vetenskapsrådet (2002) förklarar att forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning består av individskyddskravet. Individskyddskravet är uppdelat i fyra olika delar; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet innebär att deltagaren ska förstå vilket syfte undersökningen har och vilka villkor som deltagaren har. Deltagaren måste förstå att undersökningen är frivillig och informationen som deltagaren delar inte kommer användas för andra syften utöver den här studien. Samtyckeskravet bygger på att forskaren måste få undersökningsdeltagarens samtycke. Vid

enkätundersökningen krävs inte samtycke i förhand förutsatt att utförlig information medföljer enkäten eller informeras vid utlämning för att uppfylla individskyddskravet (Vetenskapsrådet, 2002). Samtycke skapas när deltagaren återlämnar enkäten ifylld. Konfidentialitetskravet innebär att all information om deltagarna och deras svar skall behandlas konfidentiellt samt skall personuppgifter förvaras gömt så att tredje person inte kan ta del av uppgifterna. Nyttjandekravet innebär att insamlad data endast får användas för forskningsändamål och får inte säljas eller ges bort för kommersiellt bruk (Vetenskapsrådet, 2002).

Enligt dataskyddsförordningen (GDPR), finns flera principer som måste följas vid hantering av personuppgifter. GDPR säger att man endast får ta in personuppgifter för specifika ändamål och endast hantera de personuppgifter som är väsentliga för ändamålet (Datainspektionen, u.å.). Det är viktigt att verifiera personuppgifterna, radera information när den inte längre behövs och skydda uppgifterna för obehöriga. Slutligen är det viktigt att som forskare kunna visa hur man har följt dataskyddsförordningen (Datainspektionen, u.å.).

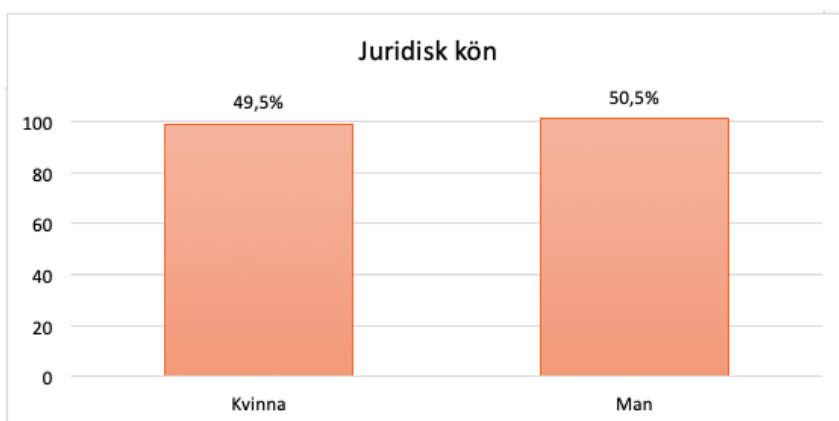
Följande studie har noga följt de delar av forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2002) och GDPR vid enkätundersökningen. Deltagarna har blivit informerade om syftet med undersökningen, att det var frivilligt och personuppgifter hanteras konfidentiellt. Dataskyddsförordningen (Datainspektionen, u.å.) presenterar en checklista vilket har följts för att noga uppfylla de regler och krav som finns vid hantering av personuppgifter.

5. Resultat

5.1 Normalfördelning

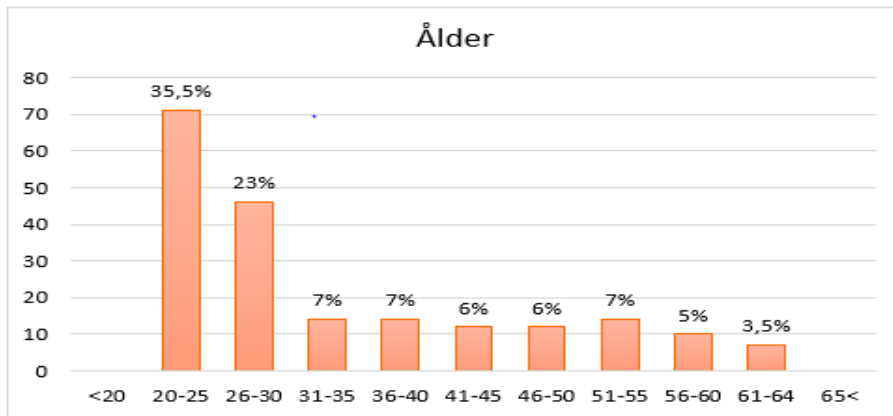
Resultaten från normalfördelningstesten visar att flera svar från enkätundersökning har P-värden som understiger 0,05 vilket innebär att resultaten inte är normalfördelade (Astrixsoft.com, u.å.). Vid analys av respektive graf av feltermerna följer samtliga förväntade värden de faktiska värdena linjärt vilket indikerar på att resultaten är approximativt normalfördelade, se *bilaga 2*. Finansiell data är sällan normalfördelad och approximativ normalfördelning är då acceptabelt (Newbold, Carlson & Thorne, 2007) vilket gör att den här studien kan tillämpa linjära regressionsanalyser. Dessutom har samtliga frågor från enkätundersökning besvarats av 200 personer vilket gör att svaren kan anses normalfördelade eftersom det endast krävs 30 enheter för att ett stickprov ska anses vara normalfördelat enligt Wahlin (2011).

5.2 Univariat analys

Figur 5 Kön

Enkätundersökningen resulterade i 200 svar och fördelningen av kön visas i figur 5. Resultaten visar att 49,5 procent är kvinnor vilket motsvarar 99 personer och 50,5 procent är män vilket motsvarar 101 personer och det här återspeglas i figur 5. Det visar på en jämn fördelning mellan könen vilket genererar i en god representativ andel av respektive kön.

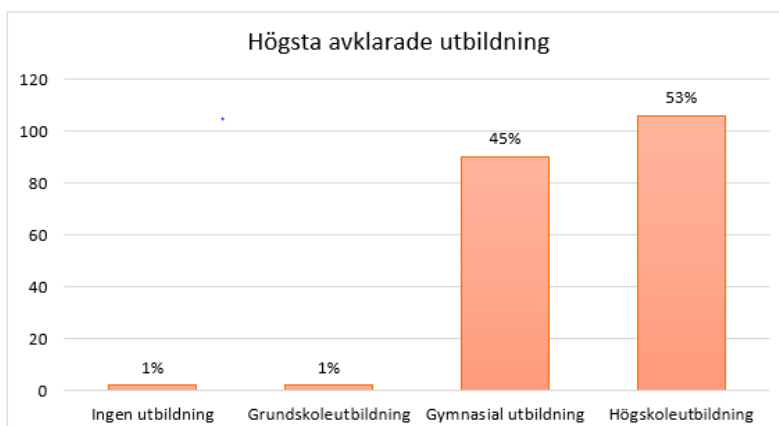

Figur 6 Ålder

Tabell 2 Univariat analys av ålder

Ålder	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	3	4,14	2	10	2,45981

Vidare resulterade enkäten i en åldersfördelning som illustreras i figur 6, där samtliga respondenter är mellan 20 och 64 år vilken är urvalsgruppen för studien. Den största åldersgruppen är mellan 20 och 25 år och den minsta är mellan 61 och 64 år. Tabell 2 visar att standardavvikelsen är relativt hög vilket innebär att resultaten har hög spridning (Wahlin, 2011) vilket är positivt för den här studien eftersom den studerar hur privat pensionsparande skiljer sig mellan olika åldrar. Minsta och maxvärdena har ett långt spann mellan sig vilket även det är positivt eftersom fler åldersgrupper representeras bland respondenterna. Samtliga siffror i tabell 2 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

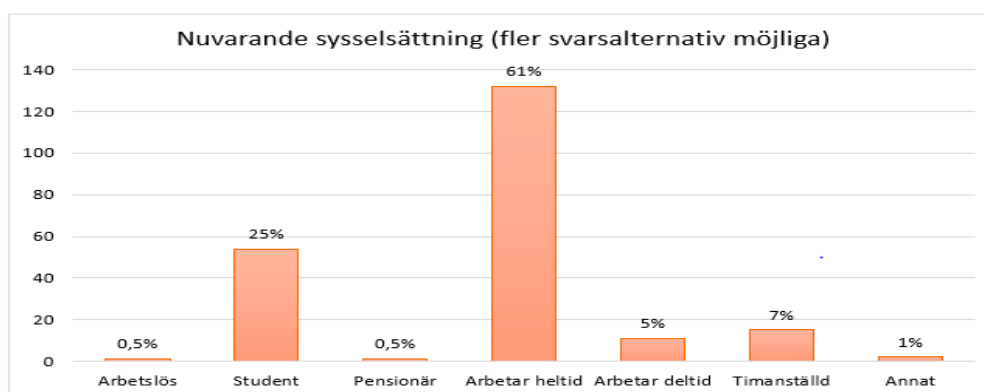

Figur 7 Högsta avklarade utbildning

Tabell 3 Univariat analys av utbildning

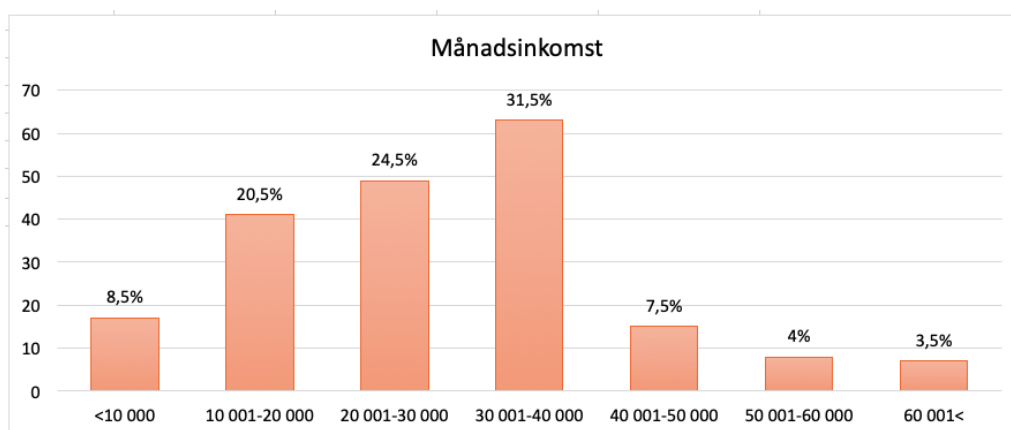
Utbildning	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	4	3,505	1	4	0,576

Figur 7 visar respondenternas högsta avklarade utbildning där störst andel har en högskoleutbildning och näst störst har gymnasial utbildning. Medianen i tabell 3 visar att högskoleutbildning är vanligast medan medelvärdet är något lägre på 3,505 vilket visar att andelen respondenter med gymnasial utbildning också är hög. Standardavvikelsen är relativt låg vilket kan förklaras av att en stor majoritet har en gymnasial- eller högskoleutbildning och endast 2 procent har ingen eller grundskoleutbildning. Samtliga siffror i tabell 3 är kodade värden se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

Figur 8 Nuvarande sysselsättning

Nuvarande sysselsättning visas i figur 8 där fler svarsalternativ var möjliga. Majoriteten arbetar heltid följt av studenter. Eftersom nuvarande sysselsättning inte har någon koppling till någon av studiens hypoteser och var mest avsedd som en bakgrundsfråga har ingen vidare univariat analys gjorts.

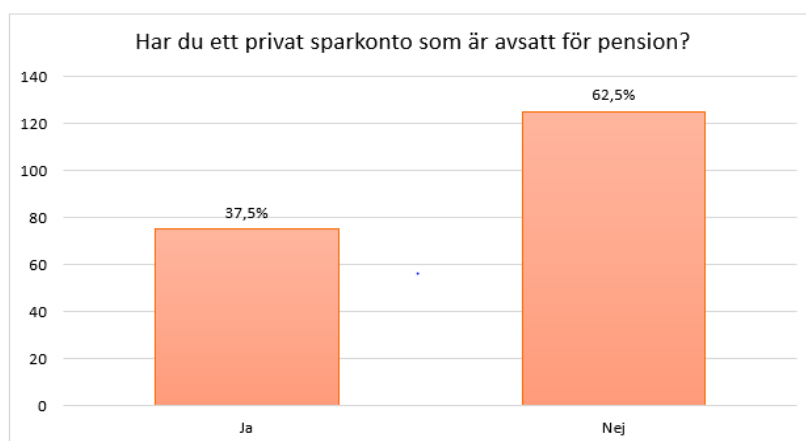

Figur 9 Månadsinkomst

Tabell 4 Univariat analys av månadsinkomst

Månadsinkomst	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	3	3,330	1	7	1,418

Figur 9 visar fördelningen mellan respondenternas månadsinkomst, där flest personer har en månadsinkomst mellan 30 001 och 40 000 kronor i månaden. Tabell 4 visar kodade siffror och visar att medianlönen är mellan 20 001 och 30 000 medan medelvärdet är något högre eftersom stor andel tjänar mellan 30 001 och 40 000. Svaren har en stor spridning där minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7. Det indikerar på att alla respondenter tjänar olika, från mindre än 10 000 kronor upp till mer än 60 001 kronor i månaden. Den höga spridningen har också genererat i en relativt hög standardavvikelse. Hög spridning och standardavvikelse är positivt för den här studien eftersom studien vill undersöka hur olika inkomstnivåer påverkar det privata pensionssparandet. Dock är det endast 15 procent av respondenterna som har en månadslön över 40 000 kronor. Samtliga siffror i tabell 4 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

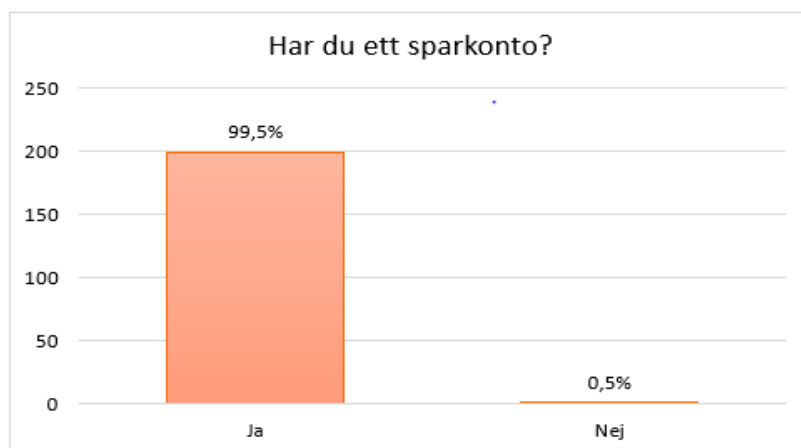
Figur 10 Privat sparkonto avsatt för pension

Tabell 5 Univariat analys av privat pensionssparkonto

Pensionssparkonto	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	2	1,625	1	2	0,485

Vidare visar figur 10 hur många som har ett privat sparkonto som är avsatt för pension, där 62,5 procent inte har det och 37,5 procent har ett sparkonto avsatt för pension. Enligt tabell 5 är medianen 2 vilket innebär att majoriteten inte har ett sparkonto avsatt för pension. Medelvärdet är däremot något lägre men indikerar ändå på att det är fler som inte har ett sparkonto avsatt för pension. Minsta värdet är 1 och maxvärdet är 2 med en låg standardavvikelse på 0,485 vilket visar på en låg spridning, vilket kan förklaras av att det endast fanns två svarsalternativ. Samtliga siffror i tabell 5 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

5.2.1 Självkontroll

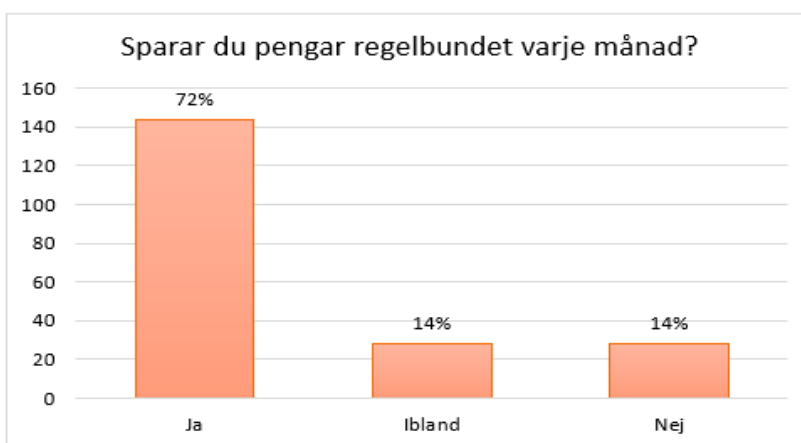

Figur 11 Sparkonto

Tabell 6 Univariat analys av sparkonto

Sparkonto	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	1	1,005	1	2	0,071

Figur 11 visar att 99,5 procent av respondenterna har ett sparkonto och endast 0,5 procent inte har ett sparkonto. Tabell 6 visar att både medianen (1) och medelvärdet (1,005) innebär att respondenten har ett sparkonto. Eftersom det är så låg andel som inte har ett sparkonto blir standardavvikelsen också väldigt låg vilket förklaras av att nästan alla respondenter har ett sparkonto. Samtliga siffror i tabell 6 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

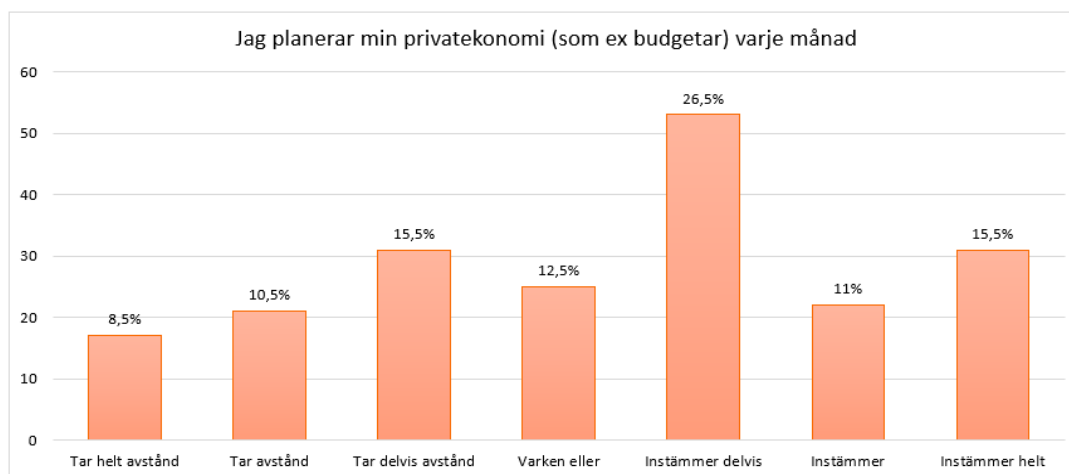

Figur 12 Regelbundet sparande

Tabell 7 Univariat analys av regelbundet sparande

Sparar regelbundet	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	1	1,425	1	3	0,726

Figur 12 visar att en stor majoritet sparar pengar regelbundet varje månad och det är lika många som inte sparar som sparar ibland. Tabell 7 visar att både medianen (1) och medelvärdet (1,425) innebär att respondenterna sparar regelbundet varje månad, även om medelvärdet är något högre. Standardavvikelsen är relativt låg vilket förklaras av att det finns en stor majoritet som har ett regelbundet sparande och att det bara fanns tre olika svarsalternativ. Samtliga siffror i tabell 7 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

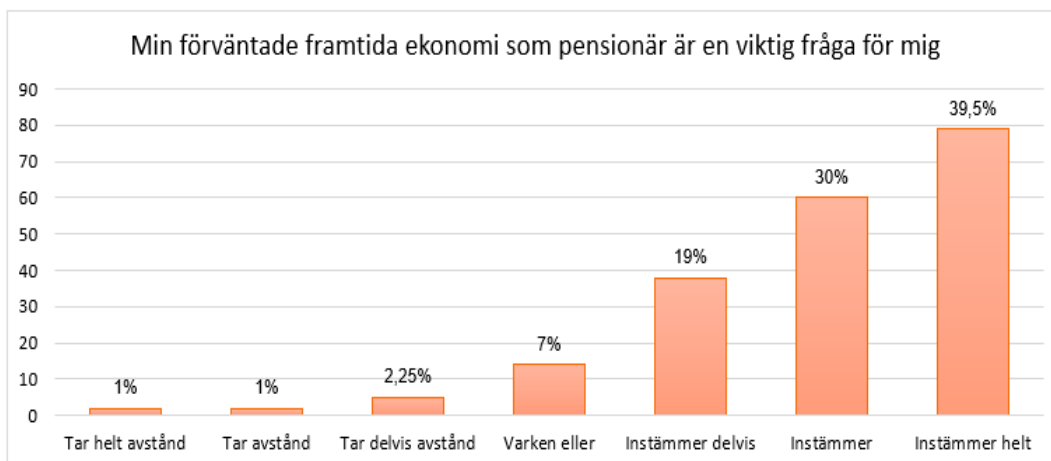

Figur 13 Planering av privatekonomi

Tabell 8 Univariat analys av planering av privatekonomi

Planering ekonomi	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	5	4,500	1	7	1,968

Påståendet om man planerar sin privatekonomi varje månad visas i figur 13 där flest respondenter *instämmer delvis* på påståendet medan minst antal av respondenterna *tar helt avstånd*. Tabell 8 visar att medianen (5) och medelvärdet (4,5) indikerar på att många av respondenterna planerar sin privatekonomi med hjälp av budgetar. Det är alltså fler som instämmer i någon form än som tar avstånd i någon form. Minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7 med en standardavvikelse på 1,968 vilket innebär att spridningen är relativt hög. Samtliga siffror i tabell 8 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

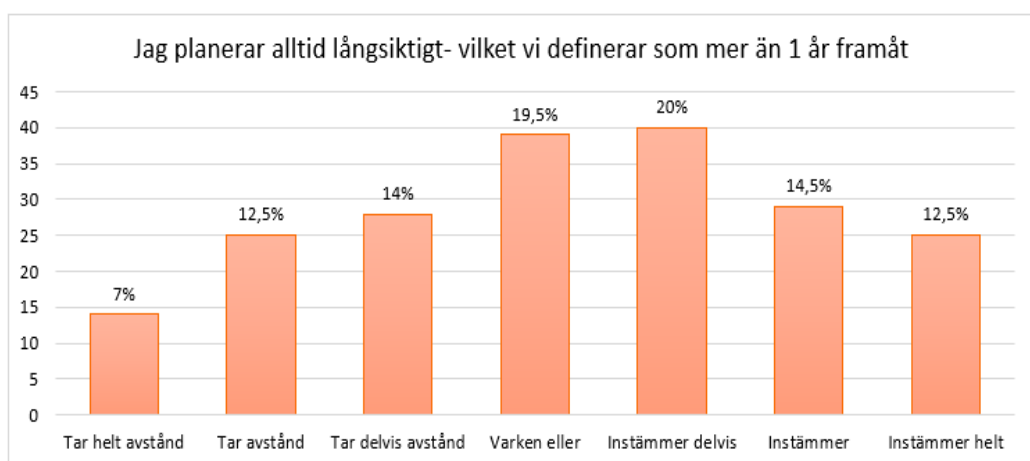

Figur 14 Förväntad framtida ekonomi som pensionär är en viktig fråga

Tabell 9 Univariat analys av pension som viktig fråga

Pension viktig fråga	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	6	6,0781	1	7	1,13116

Figur 14 visar fördelningen för hur viktig respondenterna tycker den framtida ekonomin som pensionär är. Flest respondenter *instämmer helt* på påståendet och minst andel *tar helt avstånd* från påståendet. Totalt sett är det fler som instämmer i någon grad än som tar avstånd i någon grad. Tabell 9 visar att medianen (6) och medelvärdet (6,078) är att respondenterna *instämmer* på påståendet. Minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7. Standardavvikelsen är 1,131 vilket förklaras av att de flesta respondenter instämmer i någon grad, vilket både median och medelvärdet visar. Samtliga siffror i tabell 9 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

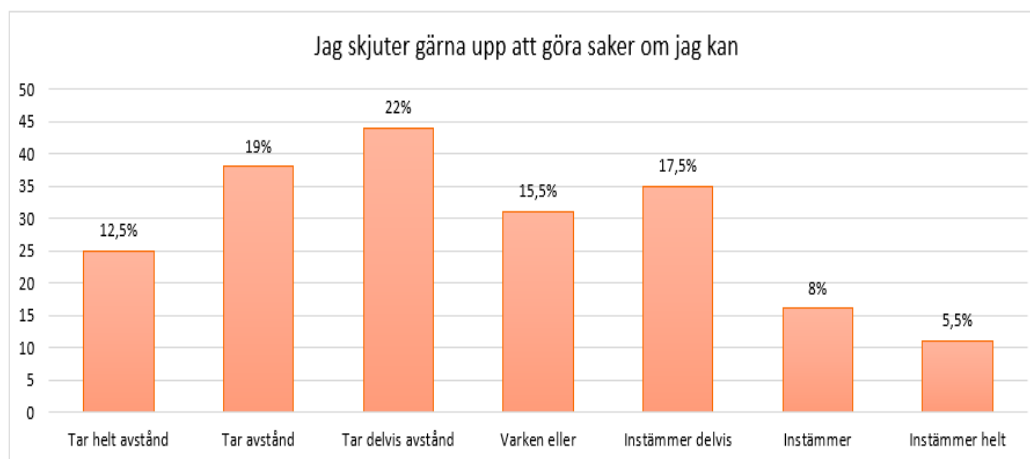

Figur 15 Långsiktig planering

Tabell 10 Univariat analys av långsiktig planering

Långsiktig planering	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	4	4,26	1	7	1,76008

Figur 15 visar huruvida respondenterna planerar långsiktigt. Tabell 10 visar att både medianen (4) och medelvärdet (4,26) innebär *varken eller*, men svaren är väldigt spridda vilket visas av att minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7. Standardavvikelsen är också relativt hög vilket också visar på en hög spridning, vilket tydligt kan ses i figur 15. Samtliga siffror i tabell 10 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

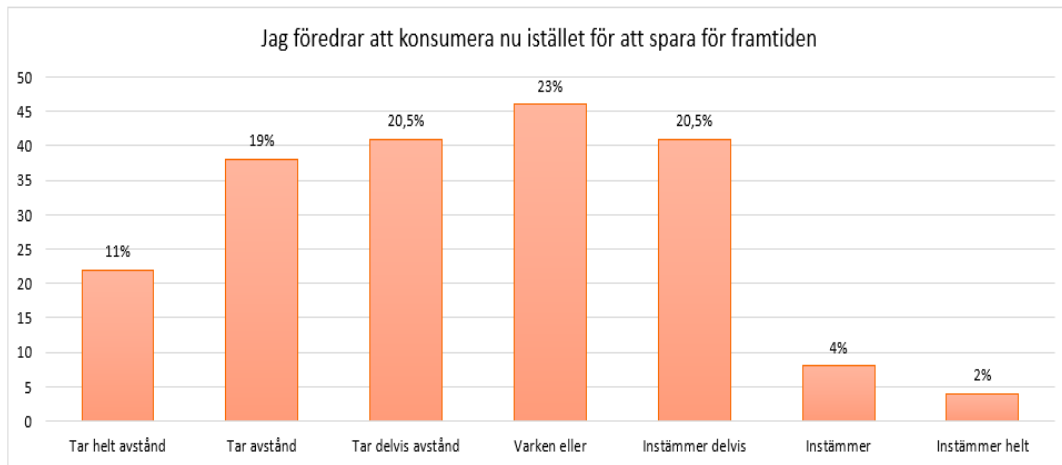

Figur 16 Skjuter gärna upp att göra saker

Tabell 11 Univariat analys av skjuter gärna upp att göra saker

Skjuter upp beslut	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	3	3,520	1	7	1,704

Figur 16 visar huruvida respondenterna gärna skjuter upp att göra saker om de kan. Fler respondenter tar avstånd men i olika grad än vad respondenter instämmer på påståendet. Medianen (3) och medelvärdet (3,52) enligt tabell 11 visar att respondenterna delvis tar avstånd eller väljer det neutrala svaret *varken eller*. Minsta värdet är 1 och maxvärdet 7 medan standardavvikelsen är 1,704 vilket är ganska högt men förklaras av att spridningen på respondenternas svar är hög. Samtliga siffror i tabell 11 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

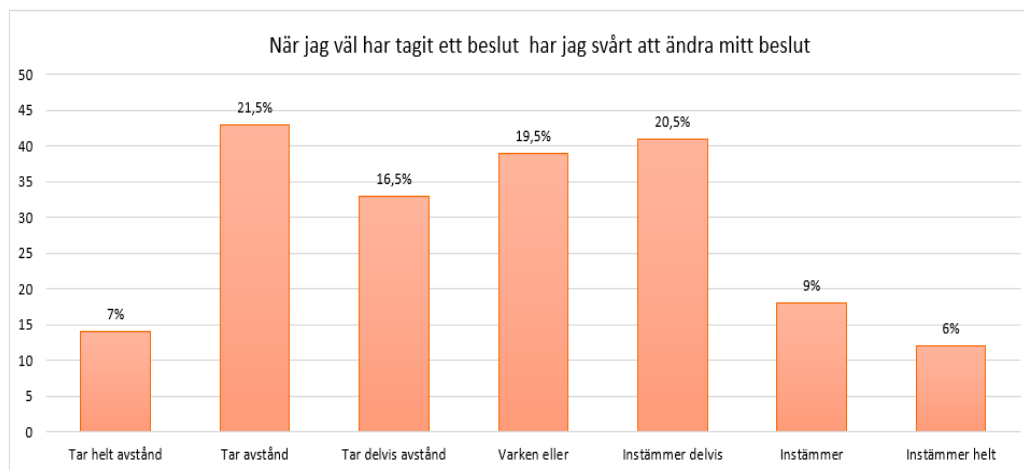

Figur 17 Konsumera nu istället för att spara inför framtiden

Tabell 12 Univariat analys av att konsumera nu istället för att spara inför framtiden

Konsumera nu	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	3	3,420	1	7	1,492

Figur 17 visar huruvida respondenterna föredrar att konsumera nu istället för att spara för framtiden. Medianen (3) och medelvärdet (3,42) i tabell 12 visar att respondenterna *tar delvis avstånd* från det här påståendet. Spridningen är stor där minsta värdet är 1 och högsta värdet är 7, vilket även stämmer överens med standardavvikelsen som är relativt hög. Dock är det totalt fler respondenter som tar avstånd i någon grad än respondenter som instämmer i någon grad, men flest respondenter svarade *varken eller*. Samtliga siffror i tabell 12 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

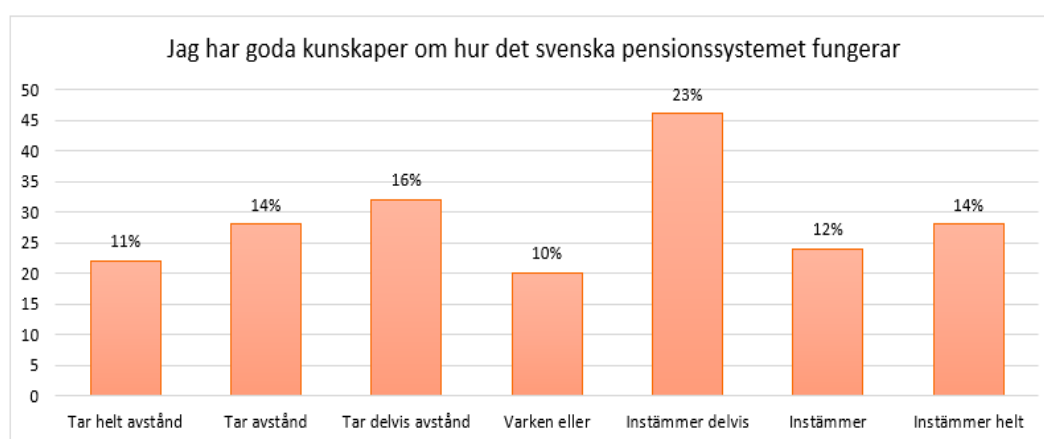
Figur 18 Svårt att ändra ett taget beslut

Tabell 13 Univariat analys av svårt att ändra ett taget beslut

Svårt att ändra beslut	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	4	3,770	1	7	1,643

Figur 18 visar påståendet om det är svårt att ändra ett beslut när man väl tagit det. De flesta respondenterna *tar avstånd* följt av att de *instämmer delvis*. Minst antal respondenter *instämmer helt* följt av *tar helt avstånd*. Tabell 13 visar medianen (4) och medelvärdet (3,77) vilket innebär att respondenterna har svarat *varken eller*. Minsta värdet är 1 och högsta 7 med en standardavvikelse på 1,643 vilket visar på en relativt hög spridning av svaren. Samtliga siffror i tabell 13 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

5.2.2 Kunskap om pensionssystemet

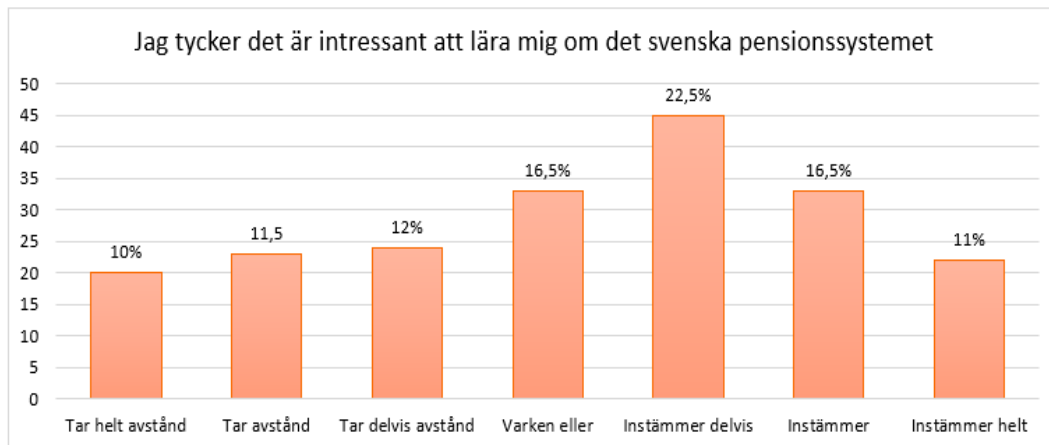

Figur 19 Goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar

Tabell 14 Univariat analys av goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar

Kunskap om pensionssystemet	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	5	4,828	1	7	1,848

Figur 19 visar hur goda kunskaper respondenterna har om hur det svenska pensionssystemet fungerar, där *instämmer delvis* är det mest valda alternativet och *varken eller* är det minst valda alternativet. Tabell 14 visar att medianen (5) och medelvärdet (4,828) indikerar att det är alternativet *instämmer delvis*, men svaren är väldigt spridda där minsta värdet var 1 och maxvärdet var 7. Standardavvikelsen är också relativt hög vilket visar på en hög spridning mellan svaren, vilket illustreras tydligt i figur 19 där samtliga alternativ har valts av flera respondenter. Samtliga siffror i tabell 14 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

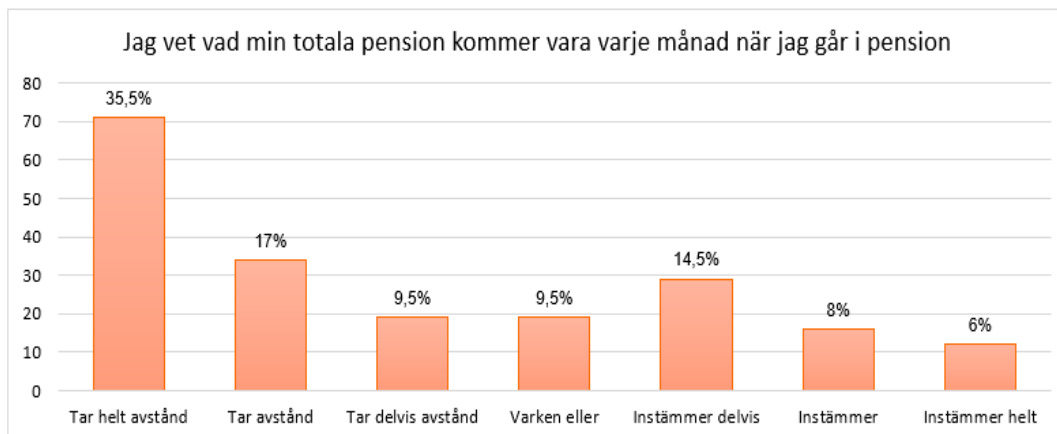

Figur 20 Intresse att lära sig om det svenska pensionssystemet

Tabell 15 Univariat analys av intresse om pensionssystemet

Intresse om pensionssystemet	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	5	4,609	1	7	1,787

Figur 20 visar huruvida respondenterna är intresserade av att lära sig om det svenska pensionssystemet. *Instämmer delvis* är det mest valda alternativet och *tar helt avstånd* är det minst valda alternativet. Tabell 15 visar att medianen (5) och medelvärdet (4,609) är *instämmer delvis*. Spridningen är hög där minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7, samt att standardavvikelsen är relativt hög vilket också visar på hög spridning. Samtliga siffror i tabell 15 är kodade värden, se 4.2.4.1 Kodning av data.

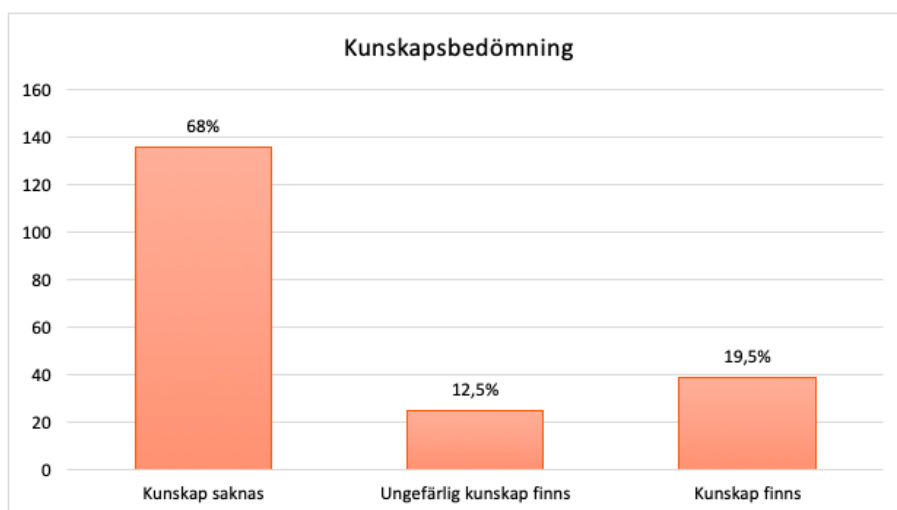

Figur 21 Vetskap om den totala pensionen man kommer få varje månad

Tabell 16 Univariat analys av vetskap om pension

Vetskap om pension	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	2	2,990	1	7	1,972

Påståendet om man vet vad ens totala pension kommer vara varje månad när man går i pension visas i figur 21. Här saknas kunskap hos många av respondenterna eftersom majoriteten *tar helt avstånd* till påståendet medan minst andel *instämmer helt*. Tabell 16 visar medianen är 2 och medelvärde är 2,99 vilket innebär att de flesta av respondenterna *tar avstånd* eller *tar delvis avstånd* till påståendet. Totalt sett är det alltså fler som tar avstånd i någon form än instämmer i någon form. Spridningen är hög eftersom minsta värdet är 1 och maxvärdet är 7 medan standardavvikelsen är 1,972 vilket innebär en relativt hög spridning. Samtliga siffror i tabell 16 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

Figur 22 Kunskapsbedömning

Tabell 17 Univariat analys av kunskapsbedömning

Kunskapsbedömning	Antal	Median	Medelvärde	Min.	Max.	Std avvikelse
	200	1	1,445	1	3	0,707

Figur 22 visar resultatet av den öppna frågan som fanns i enkätundersökningen där respondentens kunskap om det svenska pensionssystemet bedömdes. Majoriteten av respondenterna saknar kunskap om det svenska pensionssystemet. Tabell 17 visar att medianen (1) och medelvärdet (1,445) också påvisar att kunskap saknas. Spridningen är från 1 till 3, vilket visar att kunskapen skiljer sig något mellan respondenterna. Standardavvikelsen är relativt låg vilket förklaras av att en stor majoritet saknar kunskap och att det endast fanns 3 svarsalternativ att välja på. Samtliga siffror i tabell 17 är kodade värden, se 4.2.4.1 *Kodning av data*.

5.3 Bivariat analys

För att se hur två variabler korrelerar med varandra utfördes en bivariat analys (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010). Genom den bivariata analysen studeras hur den beroende variabeln privat pensionssparande påverkas av de oberoende variablerna, ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet var för sig. Vid analys av den bivariata regressionsanalysen är det viktigt att studera signifikansnivån för att se om betakoefficienten är tillförlitlig, det vill säga signifikant (Bryman, 2012). Vid en signifikansnivå lägre än 5 procent (0,05) kan det konstateras att med 95 procent säkerhet att betakoefficienten inte är noll, vilket innebär att den är signifikant och att det finns ett samband (Bryman, 2012). Vidare studeras betavärdet för att utvärdera om det eventuella sambandet är positivt eller negativt, vilket avgörs om betavärdet är negativt eller positivt (Bryman, 2012). Den bivariata analysen har analyserat den beroende variabeln ensamt med respektive oberoende variabeln vilket sammanställs i tabell 18.

Tabell 18 Bivariat analys

Variabelnamn	Hypotes	Förväntat samband	Betavärde	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Ålder	1	+	0,238	0,001
Utbildningsnivå	2	+	0,164	0,020
Månadsinkomst	3	+	0,279	0,000
Självkontroll	4	+	0,392	0,000
Kunskap om det svenska pensionssystemet	5	+	0,482	0,000

Hypotes 1 menar att det finns ett positivt samband mellan stigande ålder och privat pensionssparande vilket bekräftas av ett positivt betavärde på 23,8 procent samt ett P-värde på 0,001 vilket innebär att resultatet är signifikant på 5 procent. Ett P-värdet på 0,001 innebär att det på en 5 procents signifikansnivå kan konstateras att det finns ett samband vilket förkastar nollhypotesen för hypotes 1. Nollhypotesen hade även kunnat förkastas på en signifikansnivå på 1 procent eftersom P-värdet är 0,001. Det innebär att det finns ett positivt samband mellan stigande ålder och privat pensionssparande. Hypotes nummer 2, som menar att det finns ett positivt samband mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande, bekräftas av att betavärdet är positivt på 16,4 procent. P-värdet på 0,02 visar på att nollhypotesen för hypotes 2 kan förkastas eftersom resultatet är

signifikant på 5 procent. Nollhypotesen för utbildningsnivå kan dock inte förkastas på 1 procent signifikansnivå såsom ålder kunde.

P-värdet för både månadsinkomst och självkontroll är 0,000 vilket innebär att det på en 5 procent signifikansnivå kan konstateras att betakoefficienten inte är noll och är därmed signifikant. Det innebär att nollhypoteserna för hypotes 3 och 4 förkastas på 5 procent signifikans. Betavärdet för både månadsinkomst (27,9 procent) och självkontroll (39,2 procent) är positiva vilket innebär att sambandet som rådet mellan privat pensionssparande och månadsinkomst respektive självkontroll är positivt. Det här bekräftar både hypotes 3 att det finns ett positivt samband mellan högre inkomst och privat pensionssparande och hypotes 4 att det finns ett positivt samband mellan självkontroll och privat pensionssparande. Både nollhypotesen för inkomst och självkontroll hade kunnat förkastas på 1 procent signifikansnivå eftersom båda P-värdena är 0,000.

Det finns också ett signifikant samband på 5 procent mellan kunskap om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande eftersom P-värdet är 0,000. Det innebär även att nollhypotesen för hypotes 5 kan förkastas på 5 procent signifikansnivå. Betavärdet är 48,2 procent vilket innebär att det finns ett starkt positivt samband, vilket bekräftar hypotes 5 att det finns ett positivt samband mellan goda kunskaper om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande. Nollhypotesen för hypotes 5 hade också kunnat förkastas på 1 procent signifikansnivå.

Sammanfattningsvis förkastas samtliga nollhypoteser och samtliga hypoteser i den här studien bekräftas med 5 procent signifikansnivå i den bivariata analysen. Fyra av nollhypoteserna hade också kunnat förkastas på en signifikansnivå på 1 procent, men kravet är som tidigare nämnt en signifikansnivå på 5 procent i den här studien. Det starkaste positiva sambandet hittas mellan goda kunskaper om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande medan det svagaste positiva sambandet är mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande.

5.3.1 Multikollinearitetstest

Tabell 19 visar resultatet från Pearsons korrelationstest som visar vilken korrelation samtliga variabler har med varandra. Multikollinearitet råder när korrelationen är högre än 0,7 (Djurfeldt et al., 2010). Samtliga korrelationer i tabell 19 understiger 0,7 vilket innebär att det inte finns någon multikollinearitet bland studiens oberoende variabler.

Tabell 19 Pearson korrelationsmatris (N=200)

Variabelnamn	1	2	3	4	5	6	7
1. Privat pensionssparande	1						
2. Ålder	0,238**	1					
3. Utbildningsnivå	0,164*	0,163*	1				
4. Månadsinkomst	0,279**	0,616**	0,490**	1			
5. Självkontroll	0,392**	0,023	0,211**	0,238**	1		
6. Kunskap om det svenska pensionssystemet	0,482**	0,342**	0,112	0,396**	0,537**	1	
7. Kön	-0,088	-0,038	0,009	0,009	0,040	0,062	1

** Korrelationen är signifikant nivån 0,01

* Korrelationen är signifikant på nivån 0,05

Resultatet från VIF-analysen utan kontrollvariabel visas i tabell 20. Samtliga toleransvärden överstiger 0,2 vilket indikerar att det inte råder någon multikollinearitet. Gränsen för VIF-värdet varierade beroende på vilken källa man såg till där Sundell (2010) ansåg att värdet skulle understiga 4 medan Djurfeldt och Barmark (2009) ansåg att värdet skulle vara lägre än 2,5 för att det inte skulle råda multikollinearitet. Samtliga VIF-värden i tabell 20 understiger 2,5 vilket innebär att det inte råder multikollinearitet enligt båda gränserna. Resultaten från VIF-analysen där kontrollvariabeln inkluderades (tabell 21) visar liknade siffror även om det skiljer sig något. VIF-värdena är samma eller högre när kontrollvariabeln inkluderas och toleransvärdena är samma eller lägre. Samtliga värden för tolerans och VIF indikerar på att det inte råder någon multikollinearitet när kontrollvariabeln inkluderas.

Tabell 20 VIF-analys

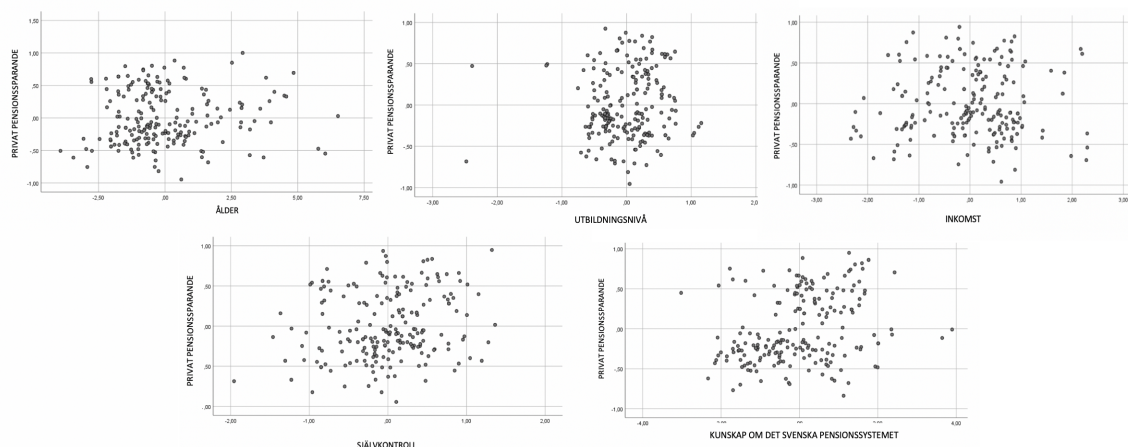
Variabelnamn	Tolerans	VIF
<i>Oberoende</i>		
Ålder	0,553	1,809
Utbildningsnivå	0,709	1,411
Månadsinkomst	0,431	2,321
Självkontroll	0,646	1,547
Kunskap om det svenska pensionssystemet	0,583	1,716

Tabell 21 VIF-analys med kontrollvariabel

Variabelnamn	Tolerans	VIF
<i>Oberoende</i>		
Ålder	0,550	1,817
Utbildningsnivå	0,709	1,411
Månadsinkomst	0,431	2,322
Självkontroll	0,646	1,547
Kunskap om det svenska pensionssystemet	0,580	1,723
<i>Kontroll</i>		
Kön	0,992	1,008

5.3.2 Heteroskedasticitetstest

Ett heteroskedasticitetstest har genomförts på respektive oberoende variabel och privat pensionsparande för att se hur spridningen i variansen ser ut. Är spridningen jämnt fördelat råder homoskedasticitet och vid en ojämn, mer trattformad figur, råder heteroskedasticitet. Om heteroskedasticitet råder kan det innebära att man missat undersöka någon variabel som kan påverka den beroende variabeln som i slutändan förbättrar resultatet (Broms, 2013).

Figur 23 Sammanställning av heteroskedasticitetstest

Figur 23 visar en sammanställning av alla heteroskedasticitetstester gjorda på de oberoende variablerna i jämförelse med privat pensionsparande som är studiens beroende variabel. Spridningen i respektive graf är jämn vilket innebär att homoskedasticitet råder, vilket underlättar för tolkningar av resultaten i analysen. Kön är en kontrollvariabel och undersöks därför inte om heteroskedasticitet finns för kön eftersom det endast testas på de oberoende variablerna (Broms, 2013). Dessutom finns det endast två alternativ på kön, antingen är man kvinna eller man juridiskt sett vilket skulle göra att testet blir missvisande fastän fördelningen mellan könen är jämn.

5.4 Multivariat analys

Tabell 22 Multivariat analys av privat pensionssparande, ålder och kön

Variabelnamn	Hypotes	Betavärde	Std avvikelse	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Ålder	1	0,046	0,014	0,001
<i>Kontroll</i>				
Kön		-0,760	0,067	0,254

Tabell 22 visar resultatet från den multivariata analysen av privat pensionssparande, ålder och kontrollvariabeln kön. Det negativa betavärdet på kön (-76 procent) indikerar att män är mer benägna, med stigande ålder, att privat pensionsspara. P-värdet för kön är dock 0,254 vilket innebär att kön inte är signifikant eftersom studien kräver en signifikansnivå på 5 procent. Däremot är P-värdet för ålder fortfarande signifikant på 5 procent vilket innebär att kön inte har någon signifikant påverkan på den beroende variabeln och den oberoende variabeln ålder.

Tabell 23 Multivariat analys av privat pensionssparande, utbildning och kön

Variabelnamn	Hypotes	Betavärde	Std avvikelse	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Utbildningsnivå	2	0,139	0,068	0,020
<i>Kontroll</i>				
Kön		-0,086	0,059	0,204

Tabell 23 visar resultatet från den multivariata analysen av privat pensionssparande, utbildningsnivå och kontrollvariabeln kön. P-värdet för utbildningsnivå är fortfarande signifikant på 5 procent vid inkluderandet av kön. Det negativa betavärdet på kön (-8,6 procent) indikerar att män med högre utbildning är mer benägna att privat pensionsspara. Dock är kön inte signifikant eftersom P-värdet är 0,204 och den här studien har en signifikansnivå på 5 procent som krav. Det kan alltså konstateras att kön inte har någon signifikant påverkan på 5 procent på den beroende variabeln och oberoende variabeln utbildningsnivå.

Tabell 24 Multivariat analys av privat pensionssparande, månadsinkomst och kön

Variabelnamn	Hypotes	Betavärde	Std avvikelse	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Månadsinkomst	3	0,096	0,066	0,000
<i>Kontroll</i>				
Kön		-0,088	0,023	0,186

Tabell 24 visar resultatet från den multivariata analysen av privat pensionssparande, inkomst och kön. Det negativa betavärdet på kön -8,8 procent indikerar att män med högre inkomst är mer benägna att privat pensionsspara men eftersom P-värdet för kön är 0,186 är resultatet inte signifikant på 5 procent. Däremot är månadsinkomst fortfarande signifikant på 5 procent i regressionen med kontrollvariabeln vilket innebär att kön inte har någon signifikant påverkan på 5 procent på den beroende variabeln och oberoende variabeln inkomst.

Tabell 25 Multivariat analys av privat pensionssparande, självkontroll och kön

Variabelnamn	Hypotes	Betavärde	Std avvikelse	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Självkontroll	4	0,265	0,063	0,000
<i>Kontroll</i>				
Kön		-0,100	0,044	0,113

Tabell 25 visar resultatet från den multivariata analysen av privat pensionssparande, självkontroll och kön. Tabellen visar att självkontroll fortfarande är signifikant på 5 procent med kön i samma regressionsanalys. Det negativa betavärdet på kön, -10 procent, indikerar att män med högre självkontroll är mer benägna att privat pensionsspara. Resultatet för kön är dock inte signifikant på 5 procent eftersom P-värdet är 0,113. Eftersom kravet är en signifikansnivå på 5 procent kan det konstateras att kön inte har någon signifikant påverkan på den beroende variabeln och oberoende variabeln självkontroll.

Tabell 26 Multivariat analys av privat pensionssparande, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön

Variabelnamn	Hypotes	Betavärde	Std avvikelse	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Kunskap om det svenska pensionssystemet	5	0,155	0,060	0,000
<i>Kontroll</i>				
Kön		-0,114	0,020	0,058

Tabell 26 visar resultatet från den multivariata analysen av privat pensionssparande, kunskap om det svenska pensionssystemet och kontrollvariabeln kön. P-värdet för kunskap om det svenska pensionssystemet har inte påverkats av att kontrollvariabeln har inkluderats i regressionen och är fortfarande signifikant på 5 procent. Betavärdet är negativt för kön vilket indikerar att män med goda kunskap om det svenska pensionssystemet är mer benägna att privat pensionsspara, men precis som i de andra regressionsanalyserna är resultatet inte signifikant på 5 procent eftersom P-värdet är 0,058. Det kan alltså konstateras att kön inte har någon signifikant påverkan på 5 procent på den beroende variabeln privat pensionssparande och på den oberoende variabeln kunskap om det svenska pensionssystemet.

Tabell 27 Multivariat analys av samtliga variabler

Variabelnamn	Hypotes	Förväntat samband	Betavärde	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Ålder	1	+	0,108	0,190
Utbildningsnivå	2	+	0,067	0,357
Månadsinkomst	3	+	0,002	0,985
Självkontroll	4	+	0,198	0,010
Kunskap om det svenska pensionssystemet	5	+	0,330	0,000

Tabell 27 visar resultatet från den multivariata analysen av hur samtliga oberoende variabler påverkar privat pensionssparande tillsammans. VIF-analysen (tabell 20) och Pearsons korrelationstest (tabell 19) styrker att ingen multikollinearitet råder, vilket innebär att ingen oberoende variabel måste exkluderas i den multivariata analysen. Resultatet från den multivariata analysen i tabell 27 visar precis som resultatet från den bivariata analysen att samtliga variabler har positiva samband med privat pensionssparande, vilket förklaras av positiva betavärden. Däremot är det endast självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet som fortfarande är signifikanta på 5 procent i den multivariata analysen, eftersom P-värdet för självkontroll

är 0,010 och P-värdet för kunskap om det svenska pensionssystemet är 0,000. Det innebär att det endast är självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet som med 95 procent säkerhet påverkar privat pensionssparande. Resultaten för självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet är också signifikanta på 1 procent, även om kravet för den här studien endast var 5 procent signifikans. Variablerna ålder, utbildningsnivå och inkomst är inte längre signifikanta på 5 procent när en regressionsanalys genomförs med alla variabler samtidigt. Betavärdena för dessa tre variabler är däremot positiva vilket indikerar att det finns positiva samband med privat pensionssparande även om resultaten inte är signifikanta.

Tabell 28 Multivariat analys av samtliga variabler inkluderat kontrollvariabeln

Variabelnamn	Hypotes	Förväntat samband	Betavärde	P-värde
<i>Beroende</i>				
Privat pensionssparande	Samtliga			
<i>Oberoende</i>				
Ålder	1	+	0,099	0,231
Utbildningsnivå	2	+	0,067	0,354
Månadsinkomst	3	+	0,005	0,954
Självkontroll	4	+	0,197	0,010
Kunskap om det svenska pensionssystemet	5	+	0,340	0,000
<i>Kontroll</i>				
Kön			-0,114	0,640

Resultatet från den multivariata analysen inkluderat kontrollvariabeln kön visas i tabell 28, där både betavärdet och P-värdet presenteras för respektive variabel. VIF-analysen (tabell 21) och Pearsons korrelationstest (tabell 19) styrker att ingen multikollinearitet råder när kontrollvariabel också är inkluderad, vilket innebär att ingen oberoende variabel eller kontrollvariabeln måste exkluderas i den multivariata analysen. Likt resultaten från den multivariata analysen utan kontrollvariabeln är det fortfarande endast självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet som med 5 procent signifikans påverkar privat pensionssparande. De resterande oberoende variabler har för höga P-värden för att resultaten ska vara signifikanta på 5 procent. Alla oberoende variabler har fortfarande positiva betavärden vilket innebär att det finns ett positivt samband med privat pensionssparande, trots tillägget av kontrollvariabeln. Betavärdet är däremot negativt på kön vilket indikerar att män är mer benägna att privat pensionsspara än kvinnor. P-värdet är dock inte signifikant på 5 procent för kön vilket styrker de tidigare multivariata analyserna (tabell 22 till 26) ytterligare att kön inte har någon signifikant påverkan på om en individ pensionssparar privat eller inte.

5.5 Cronbach's Alpha

Tabell 29 visar resultatet från Cronbach's Alpha testen vilka testades på påståendena för självkontroll respektive kunskap om det svenska pensionssystemet. Cronbach's alpha test är ett korrelationstest för att mäta och säkerställa reliabiliteten på det insamlade datamaterialet (Bryman, 2012). Resultatet för självkontroll blev 0,739 och överstiger alltså tumregeln som är 0,7 för god intern reliabilitet. Resultatet för kunskap om det svenska pensionssystemet blev 0,700 vilket också visar på god intern reliabilitet. Det här stärker därför den interna reliabiliteten för den här studien vilket även stärker den totala reliabiliteten.

Tabell 29 Reliabilitetsstatistik

Variabelnamn	Cronbach's alpha	Antal påståenden
Självkontroll	0,739	6
Kunskap om det svenska pensionssystemet	0,700	3

6. Analys

Studiens syfte har varit att via hypoteser testa och jämföra ett specifikt urval av variabler för att se vilka faktorer som påverkar en individ att privat pensionsspara eller inte. Det specifika urvalet av variabler har varit ålder, utbildningsnivå, inkomst, självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet. Studiens hypoteser har skapats utifrån studiens referensram vilket har innehållit teorierna livscykelhypotesen, självkontroll, mental accounting, ambiguity effect, individuella beslutsprocessen och hierarki av sparmål.

6.1 Bivariat analys

Resultatet från den bivariata analysen visar att alla nollhypoteser kan förkastas vilket innebär att samtliga positiva samband finns. Resultatet i den här studien visar vidare att samtliga oberoende variabler har en påverkan på privat pensionssparande när de analyseras var för sig. Dock skiljer sig styrkan i de olika positiva sambanden där den mest påverkande faktorn är kunskap om det svenska pensionssystemet följt av självkontroll som har det näst starkaste positiva sambandet. Därefter följer månadsinkomst följt av stigande ålder som alltså har svagare positiva samband. Slutligen visar resultatet att utbildningsnivå har det lägsta positiva sambandet till privat pensionssparande. I närmare detalj visar resultaten från den bivariata analysen följande;

Resultatet av den bivariata analysen för hypotes 1 som säger att det finns ett positivt samband mellan stigande ålder och privat pensionssparande, presenteras i tabell 18. Där visas att nollhypotesen förkastas på en signifikansnivå på 5 procent och att det finns ett positivt samband. Resultatet för hypotes 1 stämmer överens med livscykelhypotesen (Modigliani, 1966) som menar att en individ sparar som mest i de aktiva åren i arbetslivet, och menar alltså att sparandet ökar med stigande ålder men avtar åren innan pensionen. Resultatet från den bivariata analysen av hypotes 1 ger däremot fullt stöd åt teorierna om självkontroll (Thaler, 1999; Thaler & Shefrin, 1981; Nofsinger, 2014). Thaler och Shefrin (1981) menar att ju närmare en person kommer pension desto mer benägen blir personen att spara inför pensionen, vilket bekräftas av den här studien. Nofsinger (2014) styrker även det faktum att individer ofta föredrar att leva i nuet och skjuter gärna på komplexa beslut såsom att börja pensionsspara privat vilket kan ses som ett komplext beslut. Det här resulterar i att det är vanligare att privat pensionsspara med stigande ålder såsom

hypotes 1 konstaterar. Hierarki av sparmål (Devaney et al., 2007) menar dock likt Modigliani (1966) att personer i åldrarna 40 till 54 år är de som främst har ett privat pensionssparande men Devaney et al. (2007) menar också att sparandet är lägre i yngre åldrar likt Thaler och Shefrin (1981) och Nofsinger (2014). Den här studien visar att benägenheten att privat pensionsspara ökar fram till pension och slutar inte vid 54 års ålder som Devaney et al. (2007). Devaney et al. (2007) har genomfört sin studie på den amerikanska befolkningen vilket kan vara svaret på varför resultatet skiljer sig från den här studien eftersom den är genomförd på den svenska befolkningen. Resultatet visar att det finns ett positivt samband mellan privat pensionssparande och stigande ålder, dock är betavärdet 23,8 procent vilket gör att hypotes 1 är det fjärde starkaste positiva sambandet av de samband som studien har undersökt i den bivariata analysen. Det är dock viktigt att ha i åtanke att detta resultat visar vilka effekter som ålder har på privat pensionssparande när de analyseras ensamt utan inverkan av det övriga oberoende variablerna.

I tabell 18 presenteras även resultatet för hypotes 2 som säger att det finns ett positivt samband mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande. Ett P-värde på 0,020 innebär att nollhypotesen kan förkastas på 5 procent signifikansnivå och ett positivt samband råder. Teorin hierarki av sparmål (Devaney et al., 2007; Bould, 1980; Copeland, 2002) stödjer resultatet för hypotes 2. Devaney et al. (2007) menar att personer som sparar för framtida säkerhet såsom privat pensionssparande har en högre utbildning. Copeland (2002) finner också bevis för att de som privat pensionssparar är personer med högre utbildning och Bould (1980) menar att personer med högre utbildning planerar för sin ekonomiska framtid vilket kan inkludera privat pensionssparande. Teorin (Devaney et al., 2007; Bould, 1980; Copeland, 2002) går alltså i linje med studiens resultat av hypotes 2. Resultatet visar ett positivt samband mellan högre utbildningsnivå och privat pensionssparande men är dock det svagaste positiva sambandet i den bivariata analysen av de fem sambanden som studerats i studien, med ett betavärde på 16,4 procent. De flesta av de tidigare studierna (Devaney et al., 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Lusardi & Mitchell, 2007) som har kommit fram till att högre utbildningsnivå har en påverkande effekt på privat pensionssparande har också undersökt finansiell bildning, vilket den här studien inte har gjort. Almenberg och Säve-Söderbergh (2011) och Lusardi och Mitchell (2007) menar att högre finansiell bildning och högre utbildning går hand i hand med varandra. Hög utbildningsnivå kan vara en bidragande faktor till högre finansiell bildning vilket i sin tur kan bidra till en ökad förståelse kring vikten av att ha

ett privat pensionssparande och därmed påverka individen att privat pensionsspara. Trots att den här studien har exkluderat finansiell bildning visar resultatet att utbildningsnivå har en direkt påverkan på privat pensionssparande på 5 procent signifikansnivå. Detta resultat är dock baserat på vilka effekter som utbildningsnivå har på privat pensionssparande när de analyseras ensamt utan inverkan av de övriga oberoende variablerna.

Resultatet av den bivariata analysen för hypotes 3, vilken säger att det finns ett positivt samband mellan högre inkomst och privat pensionssparande, presenteras i tabell 18. Nollhypotesen för hypotes 3 kan förkastas eftersom resultatet är signifikant på 5 procent i den bivariata analysen. Resultatet visar också på ett positivt samband vilket även teorierna livscykelhypotesen (Modigliani 1966), individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) och hierarki av sparmål (Devaney et al., 2007; Copeland, 2002) stödjer. Modigliani (1966) menar att en individ bör privat pensionsspara när inkomsten är hög och därmed tänka på framtiden, vilket hypotes 3 innebär. Även Devaney et al. (2007) och Copeland (2002) menar att personer med högre inkomst är mer benägna att spara för framtiden, vilket privat pensionssparande kan kategoriseras som. Det positiva sambandet går även i linje med individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) vilken menar att höginkomsttagare är mer benägna att privat pensionsspara än låginkomsttagare. Dock menar Engel et al. (1995) att en höginkomsttagare också kan vara mer köpbenägen än en låginkomsttagare eftersom inkomsten är högre. Dock visar den här studien att sparande överstiger köpbenägenheten eftersom det finns ett positivt samband mellan högre lön och privat pensionssparande, vilket kan förklaras av Devaney et al. (2007) eftersom låginkomsttagare kanske saknar möjlighet att spara överhuvudtaget. Den bivariata analysen av hypotes 3 resulterade i ett betavärde på 27,9 procent vilket gör att hypotes 3 är det tredje starkaste positiva sambandet när relationen mellan inkomst och privat pensionssparande analyseras ensamt utan inverkan från de andra oberoende variablerna.

Hypotes 4 som menar att det finns ett positivt samband mellan självkontroll och privat pensionssparande besvaras även denna i tabell 18. Resultatet visar att det finns ett positivt samband och ett P-värde på 0,000 vilket innebär att nollhypotesen för hypotes 4 kan förkastas med 5 procents signifikans. Det positiva sambandet hittas även i teorierna självkontroll (Nofsinger, 2014; Thaler & Shefrin, 1981) och mental accounting (Thaler 1999), vilket styrker den här studiens resultat från den bivariata analysen och hypotes 4.

Teorin självkontroll menar att personer som kategoriseras med hög självkontroll är personer som har lång tidshorisont vid planering, följer uppsatta mål, föredrar att spara istället för att konsumera nu (Thaler & Shefrin, 1981) och har olika konton för olika ändamål (Thaler 1999). De här personerna är även de personer som privat pensionssparar vilket gör att resultatet för hypotes 4 ger stöd åt samtliga teorier (Thaler 1999; Nofsinger, 2014; Thaler & Shefrin, 1981) för självkontroll. Den bivariata analysen av hypotes 4 resulterade i ett betavärde på 39,2 procent vilket gör detta samband till det näst starkaste positiva sambandet av de fem samband som har studerats. Det innebär att självkontroll har stor inverkan på det privata pensionssparandet när det analyseras ensamt med privat pensionssparande.

Avslutningsvis visar resultatet av hypotes 5, i tabell 18, att med 5 procents signifikans kan nollhypotesen för hypotes 5 förkastas. Det innebär att det finns ett positivt samband mellan kunskap om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande. Det positiva resultatet ger stöd åt teorierna individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) och ambiguity effect (Convertize, 2018; Frisch & Baron, 1988). Ambiguity effect (Convertize, 2018; Frisch och Baron, 1988) menar att en individ avstår från att ta ett beslut, framförallt långsiktiga beslut, om kunskap och information saknas. Privat pensionssparande är ett långsiktigt beslut vilket enligt Frisch och Baron (1988) och Convertize (2018) kräver kunskap och information för att ett beslut skall tas och inte skjutas upp. Engel et al. (1995) menar också att kunskap och information är avgörande för att en individ ska ta ett långsiktigt beslut vilket bekräftas av hypotes 5, där det finns ett positivt samband mellan privat pensionssparande och goda kunskaper om det svenska pensionssystemet. Den bivariata analysen av hypotes 5 genererade i ett betavärde på 48,2 procent vilket innebär att det här är studiens starkaste positiva samband. Det här innebär att kunskap om det svenska pensionssystemet är den mest avgörande variabeln för att en individ ska privat pensionsspara. Precis som vid analysen av de övriga oberoende variablerna är det viktigt att ha i åtanke att detta resultat visar vilka effekter som kunskap om det svenska pensionssystemet har på privat pensionssparande när det analyseras ensamt utan inverkan av de övriga oberoende variablerna.

6.2 Multivariat analys

I de första multivariata analyserna som genomfördes i tabell 22 till 26 inkluderades respektive oberoende variabel, den beroende variabeln och kontrollvariabeln. Resultaten från dessa visar att samtliga hypoteser fortfarande har signifikanta P-värden när kontrollvariabeln adderas till respektive analys vilket innebär att samtliga nollhypoteser fortfarande kan förkastas i dessa multivariata analyser. Samtliga betavärden för kön är dock negativa vilket indikerar att män är mer benägna i samtliga fall att privat pensionsspara än kvinnor. Detta styrker de tidigare studierna av Lusardi och Mitchell (2007), Almenberg och Säve-Söderbergh (2011) och Devaney et al. (2007) som menar att män är mer benägna att ha ett privat pensionssparande. De här studierna (Lusardi & Mitchell, 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Devaney et al., 2007) har analyserat olika variabler och den här studien har analyserat ytterligare fem variabler och samtliga resultat indikerar på att män är mer benägna att spara till pension oavsett vilken oberoende variabel som inkluderas i analysen. Dock visar den här studiens resultat från de multivariata analyserna (tabell 22 till 26) att kön inte är signifikant på 5 procent i något av fallen vilket innebär att kön inte har någon signifikant påverkan på resultaten. Studiens resultat för kön skiljer sig från tidigare studier (Lusardi & Mitchell, 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Devaney et al., 2007) eftersom det endast finns indikationer på att män är mer benägna att spara till pension men inga signifikanta värden styrker detta.

När samtliga oberoende variabler inkluderas och analyseras tillsammans i den multivariata analysen (tabell 27) skiljer sig resultaten mot tidigare analys. Alla oberoende variabler har fortfarande positiva betavärden vilket indikerar på positiva samband med privat pensionssparande. Teorierna livscykelhypotesen (Modigliani, 1966), självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981), hierarki av sparmål (Devaney et al., 2007) och individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) menar att både stigande ålder, högre utbildningsnivå och högre inkomst har en positiv påverkan på privat pensionssparande vilket även studiens resultat indikerar. Dock är P-värdet för ålder, utbildningsnivå och inkomst inte längre signifikanta vilket innebär att det inte har en signifikant påverkan på privat pensionssparande som teorierna menar. Resultaten visar att det endast är självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet som fortfarande är signifikanta på 5 procent. I hypotesutvecklingen har alla teorier i studien funnit bevis på att det finns positiva

samband mellan de oberoende variablerna och privat pensionssparande när de analyseras enskilt. Vid analys av alla variabler tillsammans är det endast de två starkaste sambanden, alltså de två med högst betavärde i tidigare analyser som fortfarande är signifikanta på 5 procent.

Betavärdena för kunskap om det svenska pensionssystemet har varit det högsta vilket innebär att det är den variabeln som påverkar privat pensionssparande mest. Det bekräftas av teorierna ambiguity effect (Convertize, 2018; Frisch & Baron, 1988) och individuella beslutsprocessen (Engel et al., 1995) som båda menar att kunskap och information har en avgörande betydelse för att ta komplexa beslut såsom att fatta beslutet att privat pensionsspara. Självkontroll hade det näst högsta betavärdet vilket innebär att det är den variabeln som påverkar privat pensionssparande mest efter kunskap om privat pensionssparande. Det bekräftas av teorierna självkontroll (Thaler & Shefrin, 1981; Nofsinger, 2014) och mental accounting (Thaler, 1999) som menar att en person som planerar långsiktig, följer uppsatta mål och budgetar samt har olika konto för olika ändamål genererar i hög självkontroll vilket krävs för att en individ ska välja att sätta av pengar för pension och därmed privat pensionsspara. Det här resulterar i att ju mer kunskap en individ har om det svenska pensionssystemet och ju högre självkontroll en individ har, desto mer benägna är den att privat pensionsspara. När kontrollvariabeln kön inkluderades i den multivariata analysen (tabell 28) förändrades inte resultaten om vilka oberoende variabler som är signifikanta och kön har därmed ingen signifikant påverkan på 5 procent. Det här bekräftar ytterligare att studiens resultat för kön skiljer sig från tidigare studier (Lusardi & Mitchell, 2007; Almenberg & Säve-Söderbergh, 2011; Devaney et al., 2007) eftersom det endast finns indikationer på att män är mer benägna att spara till pension men inga signifikanta värden styrker detta.

Genom att analysera den univariata analysen och svaren från enkätundersökningen för de frågor som avsåg självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet kan det bidra till förståelse om varför just självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet fick så stora genomslag i regressionsanalyserna. I den univariata analysen framgick det att majoriteten av respondenterna har en övervägande sida som *the doer* i förhållande till minoriteten som är *the planner* enligt Thaler och Shefrin (1981). Thaler och Shefrin (1981) menar att det kan vara psykiskt kostsamt för en individ som har en övervägande sida som *the doer* att börja tänka långsiktigt. Däremot kan *the doer*

sätta upp regler och mål för sitt sparande vilket begränsar möjligheten att konsumera allt nu vilket ökar självkontrollen (Thaler & Shefrin, 1981). Det här bekräftas av att det är 99,5 procent av respondenterna som har ett sparkonto och 72 procent sparar regelbundet varje månad vilket innebär att respondenter som har en övervägande *the doer* i tidigare påståenden också har en viss grad av självkontroll eftersom de har olika konton vilket visar på ett förhållningssätt likt mental accounting (Thaler, 1999).

Thaler (1999) menar att mental accounting är baserat på hur människor hanterar och utvärderar finansiella beslut. Som tidigare nämnt har 99,5 procent av respondenterna ett sparkonto medan endast 37,5 procent har ett sparkonto avsett till pension. Thaler (1999) och Nofsinger (2014) menar att en nackdel med mental accounting kan vara att när ett beslut hamnat i en mapp, i det här fallet ett sparkonto, är det svårt att se andra alternativ. Det kan alltså vara svårt att ta steget att öppna ett nytt konto avsett för pension, vilket respondenterna bekräftar i den här studien där nästan alla har ett sparkonto men endast 37,5 procent har ett privat pensionssparande. Samtidigt menar majoriteten av respondenterna att deras framtida ekonomi som pensionärer är en viktig fråga för dem. Majoriteten av respondenterna har budgetar över sin ekonomi vilket kan kopplas till Thaler och Shefrin (1988) som delar upp mental accounting i tre konton, *current spendable income*, *current assest* och *future income*. Dock är det få av respondenterna som har ett konto i *future income* för pension vilket kan vara en anledning till att få individer har ett privat pensionssparande eftersom det kan vara svårt att se nya möjligheter i sitt sparande. Det här kan alltså vara anledningar till varför självkontroll fortfarande har en signifikant påverkan på 5 procent på privat pensionssparande i den multivariata analysen och har det näst starkaste positiva sambandet i den här studien.

Resultaten från enkätundersökningen visar på att majoriteten av respondenterna anser att de har relativt goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar. Majoriteten menar också att det är intressant att lära sig om det svenska pensionssystemet. Däremot saknar majoriteten av respondenterna kunskap om vad deras totala pension kommer vara varje månad när de väl går i pension. Den öppna kunskapsbedömningsfrågan indikerar också på att majoriteten, 68 procent, saknar kunskap medan 12,5 procent endast har ungefärlig kunskap och endast 19,5 procent har kunskap. Resultaten från dessa frågor går inte hand i hand eftersom respondenterna själva upplever att de har goda kunskaper medan den faktiska kunskapsfrågan bevisade

motsatsen. Enligt studiens kunskapsbedömning var det 68 procent som inte hade kunskap om det svenska pensionssystemet och avsaknaden av information samt kunskap är avgörande för att en individ ska ta ett långsiktigt beslut såsom att privat pensionsspara (Convertize, 2018; Frisch & Baron, 1988; Engel et al., 1995). Enkätundersökningen visar också att det endast är 37,5 procent som har ett privat sparkonto avsatt för pension. Eftersom den multivariata analysen resulterade i att kunskap om det svenska pensionssystemet har störst inverkan på valet att privat pensionsspara och den här studien visar på att individer inte har kunskap, kan det därför vara en förklaring till varför endast 37,5 procent har ett privat pensionssparande.

7. Slutsats

Enligt tidigare studier (Ferm, 2018; Swedbank, 2017) riskerar framtida pensionärer i Sverige att få ut lägre allmän pension vilket gör att det kan vara en fördel att ha ett privat pensionssparande. Dock saknas kunskap om varför individer väljer att privat pensionsspara och målet med den här studien har varit att fylla detta kunskapsgap. Studien har således analyserat ett bredare åldersspann och fler förklarande variabler såsom utbildningsnivå, inkomst, självkontroll, kunskap om det svenska pensionssystemet och kön, jämfört med tidigare studier. Detta för att öka kunskapen om varför en individ privat pensionssparar eller inte, vilket i sin tur kan bidra till att fler börjar pensionsspara privat.

Studiens syfte som har varit att via hypoteser testa och jämföra ett specifikt urval av variabler för att se vilka faktorer som påverkar en individ att pensionsspara privat eller inte, har alltså uppnåtts. Samtliga oberoende variabler påverkar privat pensionssparande när de analyseras separat. Däremot har endast självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet en signifikant påverkan på 5 procent i den multivariata analysen av alla variabler tillsammans.

Resultatet i den här studien visar att samtliga nollhypoteser förkastas med 5 procent signifikans i den bivariata analysen och att alla oberoende variabler har en positiv påverkan på privat pensionssparande. Det starkaste positiva sambandet finns mellan goda kunskaper om det svenska pensionssystemet och privat pensionssparande vilket bekräftas i både den bivariata och den multivariata analysen. Vidare har självkontroll det näst starkaste positiva sambandet med privat pensionssparande vilket även detta bekräftas i både den bivariata och den multivariata analysen. Ålder, utbildningsnivå och inkomst förlorar dock sin signifikans på 5 procent i den multivariata analysen av alla variabler tillsammans men har fortfarande kvar sina positiva betavärden med privat pensionssparande, vilket indikerar på att de fortfarande kan ha positiv påverkan för om man privat pensionssparar eller inte. Kön har ingen signifikant påverkan på 5 procent i någon av analyserna som har gjorts och påverkar därför inte några resultat i studien.

Studiens test av multikollinearitet visar att ingen stark korrelation mellan de oberoende variablerna råder vilket stärker resultaten på respektive variabel. Vidare visar testen av heteroskedasticitet på att det råder homoskedasticitet vilket också stärker tolkningen av

studiens slutliga resultat. Slutligen visar resultaten från Cronbach's alpha att studiens resultat är av hög reliabilitet både för självkontroll och kunskap om det svenska pensionssystemet.

7.1 Kunskapsbidrag

Studiens tänkta bidrag är att genom att skapa förståelse om vilka faktorer som påverkar det privata pensionssparandet kan fler bli uppmärksammade om vikten av ett privat pensionssparande. Exempelvis kan kommuner, landsting och myndigheter använda resultatet från den här studien som en fingervisning ifall de avser att utforma mer hjälpsam och lättförståelig information till Sveriges invånare som kan främja privat pensionssparande. Den oberoende variabeln kunskap om det svenska pensionssystemet visade starkast samband till privat pensionssparande vilket innebär att det krävs mer information om hur det svenska pensionssystemet fungerar för att fler ska privat pensionsspara. Enkätundersökningen visade dock att majoriteten ansåg sig själva ha goda kunskaper om det svenska pensionssystemet men frågan om kunskapsbedömningen visade det motsatta där majoriteten saknade kunskap. Det styrker ytterligare det faktum att det krävs att tydligare och mer lättförståelig information om hur det svenska pensionssystemet fungerar förmedlas, för att fler individer ska privat pensionsspara.

7.2 Kritik till studien

Den här studien har baserats på ett bekvämlighetsurval i Linköping vilket innebär att resultaten inte går att generalisera eftersom inget obundet slumpmässigt urval har gjorts. Resultaten i den univariata analysen är approximativt normalfördelade vilket har tagits i beaktning vid hantering och analys av uppgifterna i resultatet. Det kan innebära att regressionerna kan innehålla anomalier som kan skapa felaktiga resultat vilket kan kritiseras. Däremot följer de förväntade värdena de faktiska värdena väl i respektive graf, se *bilaga 2*, vilket gör resultaten approximativt normalfördelade. Kritik kan även riktas mot att författarna frågade om sysselsättning i enkätundersökningen vilket inte visade sig ha någon betydande roll i studien. Frågan hade kunnat exkluderas från enkätformuläret.

8. Vidare forskning

Ett förslag på vidare studier är att genomföra en liknande studie som den här men att även inkludera tjänstepensionen för att få en mer helhetsbild över den totala pensionen. Olika yrken och arbetsplatser har olika tjänstepensionsavtal och tjänstepensionen varierar i storlek. Det kan vara en bidragande faktor till att individer väljer att inte privat pensionspara exempelvis om en person anser att den får en tillräckligt bra pension med endast allmän pension och tjänstepension. Därför kan det även vara av intresse att analysera olika yrkesgrupper och hur det påverkar privat pensionsparande.

Som tidigare nämnt har den här studien saknat resurser för att genomföra ett större urval än ett bekvämlighetsurval i Linköping. Vidare forskning kan därför vara att genomföra ett obundet slumpmässigt urval på den svenska befolkningen för att kunna få ett generaliserbart resultat. De här resultaten kan vara av vikt att beakta eftersom pensionsparande är en framtida fråga för samtliga invånare i Sverige och den här studien kan således ge viss vägledning för fler och större studier. Kunskap om det svenska pensionssystemet visade sig ha det starkaste positiva sambandet med privat pensionsparande. Därför kan en kvalitativ studie vara av intresse som vidare forskning, för att ta reda på vilken typ av information som behövs och hur den behöver formuleras för att exempelvis det privata pensionsparandet ska öka.

Referenser

Almenberg, J. & Säve-Söderbergh, J. (2011) *Financial literacy and retirement planning in Sweden*. Cambridge University Press, 10 (4), 585–598.

Alvehus, J. (2013) *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.

Astrixsoft.com. (u.å.) *Hur man testar om dina data är normalfördelad med SPSS*, tillgänglig via <https://www.astrixsoft.com/onDV2E298/> (hämtad 2020-05-06).

Avanza. (2019) *Hur fungerar IPS?*, tillgänglig via <https://www.avanza.se/lar-dig-mer/avanza-akademin/pension/vad-ar-hur-fungerar-ips.html#hur-tar-jag-ut-mina-pengar-i-min-ips-innan-jag-ar-55-ar> (hämtad 2020-01-08).

Banks, J. & Oldfield, Z. (2006) Understanding pensions: cognitive function, numerical ability and retirement saving. *The institute for fiscal studies*.

Becker, G.S. (1996) *Accounting for Tastes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Beverly, S.G., McBride, M.A. & Schreiner, M. (2003) A Framework of Asset-Accumulation Stages and Strategies. *Journal of Family and Economic Issues*, 24 (2), 143–156.

Bodie, Z. Kane, A., & Marcus, A. (2014) *Investments*. Upplaga 10. USA: McGraw-Hill Education.

Bodie, Z. Treussard, J. & Willen, P. (2007) The Theory of Life-Cycle Saving and Investing. *Federal Reserve Bank of Boston*, 07 (3).

Boeree, C.G. (2006) *Abraham Maslow Personality Theories*. Pennsylvania: Shippensburg University.

Bould, S. (1980) Unemployment as a Factor in Early Retirement Decisions. *American Journal of Economics and Sociology*, 39 (2), 123–136.

Bradburn, N. M., Sudman, S., & Wansink, B. (2004) *Asking questions: the definitive guide to questionnaire design--for market research, political polls, and social and health questionnaires*. Kalifornien: Wiley.

Broms, R. (2013) *Guide: Regressionsdiagnostik - heteroskedasticitet, del 1*, tillgänglig via <https://spssakuten.com/2013/02/04/guide-regressionsdiagnostik-heteroskedasticitet-del-1/> (hämtad 2020-03-19).

Bryant, K. (1990) *The Economic Organization of the Household*. New York: Cambridge University Press.

Bryman, A. (2012) *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Converse, J. M. & Presser, S. (1986) *Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire*. Beverly Hills: Sage.

Convertize. (2018) *Ambiguity effect definition*, tillgänglig via <https://tactics.convertize.com/definitions/ambiguity-effect> (hämtad 2020-01-09).

Copeland, C. (2002) Pension Plan Participation Continued to Rise in 2000-What Next? *EBRINotes*, 23 (March), 1–3.

Datainspektionen. (u.å.) *Dataskyddsförordningen (GDPR)*, tillgänglig via <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/> (hämtad 2020-01-28).

David, M. & Sutton, C.D. (2011) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

David, M. & Sutton, C. D. (2016) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

Deaton, A. (2005) Franco Modigliani and the Life-Cycle Theory of Consumption. *PSL Quarterly Review*, 58 (233), 91–107.

Devaney, S. A., Anong, S. T. & Whirl, S. E. (2007) Household Savings Motives. *The Journal of Consumer Affairs*, 41 (1), 174–186.

Djurfeldt, G. & Barmark, M. (2009) *Statistisk verktyglåda 2: multivariat analys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2010) *Statistisk verktyglåda samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur AB.

Engel, J., Blackwell, R. & Miniard, P. (1995) *Consumer behaviour*. USA: The Dryden Press.

ESS. (2006) *Handbook of Recommended Practices for Questionnaire Development and Testing in European Statistical System*. ESS.

Ferm, E. (2018) *Hur mycket av din slutlön kan du räkna med att få ut i pension?*, tillgänglig via <https://www.pensionsmyndigheten.se/monicas-pensionsblogg/monicas-pensionsblogg/hur-mycket-av-din-slutlon-kan-du-rakna-med-att-fa-i-pension?fbclid=IwAR2J38acGKEodvUONR2FsWvitYDF604c4jja27nVo-5X4g8uzU-tTQTbYD0> (hämtad 2020-05-05).

Friedmann, I. (2019) *Könsidentitet och könsuttryck*, tillgänglig via <https://www.1177.se/Ostergotland/liv--halsa/konsidentitet-och-sexuell-laggning/konsidentitet-och-konsuttryck/> (hämtad 2020-03-04).

Frisch, D. & Baron, J. (1988) Ambiguity and rationality. *Journal of Behavioral Decision Making*, 1 (3), 149–157.

Galte Schermer, I. (2019) *Befolkningsstruktur*, tillgänglig via <https://www.ekonomifakta.se/fakta/arbetsmarknad/befolkning/befolkningsstruktur/> (hämtad 2020-02-03).

Håkansson, J. (2017) *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem - strategier och metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Interactive, H. (2005) A survey of financial literacy in the United States. *National Council on Economic Education*.

Jacobsen, D. I. (2002) *Vad, hur och varför?*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lusardi, A. & Mitchell, O.S. (2007) Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education - The problems are serious, and remedies are not simple. *CFS Working Paper, 2007* (15).

Modigliani, F. (1966) The Life Cycle Hypothesis of Saving, the Demand for Wealth and the Supply of Capital. *Social Research*, 33, 160–217.

Modigliani, F. (1986) Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations. *Science*, 3 (234), 704–712.

Newbold, P., Carlson, W.L. & Thorne, B. (2007). *Statistics for business and economics*. Upplaga 6. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Nofsinger, J. R. (2014) *The Psychology of Investing*. Upplaga 5. Boston: Pearson.

Pensionsmyndigheten. (2020a) *Det här är tjänstepension*, tillgänglig via <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/tjanstepension/det-har-ar-tjanstepension> (hämtad 2020-01-08).

Pensionsmyndigheten. (2020b) *Eget sparande till din pension*, tillgänglig via <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/eget-sparande-till-pension> (hämtad 2020-01-08).

Pensionsmyndigheten. (2020c) *Pensionens alla delar*, tillgänglig via <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/pensionens-alla-delar> (hämtad 2020-01-08).

Pensionsmyndigheten. (2020d) *Vanliga missuppfattningar om pensionen*, tillgänglig via <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/vanliga-missuppfattningar-om-pensionen> (hämtad 2020-01-27).

Persson, A. (2016). *Frågor och svar om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*, tillgänglig via https://www.scb.se/contentassets/c6dd18d66ab240e89d674ce728e4145f/ov9999_2016a_01_br_x08br1601.pdf (hämtad 2020-02-17).

Pettinger, T. (2019) *Life-Cycle Hypothesis*, tillgänglig via <https://www.economicshelp.org/blog/27080/concepts/life-cycle-hypothesis/> (hämtad 2020-02-02).

Regeringskansliet. (2017) *Blocköverskridande överenskommelse för långsiktigt höjda och trygga pensioner*, tillgänglig via <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/12/blockoverskridande-overenskommelse-for-langsiktigt-hojda-och-trygga-pensioner/> (hämtad 2020-01-07).

Rodriguez, A. & Devaney, S.A. (2006) The Effect of Employment Status on Households' Emergency Savings. *Consumer Interests Annual*, 52, 218.

Salter, J.R., Harness, N. & Chatterjee, S. (2011). The Value of Financial Advisors to Retirees. *Journal of Financial Service Professionals*, 65 (3), 60–68.

SCB. (2017) *Privat pensionssparande 2015*, tillgänglig via <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/tabell-och-diagram/skatter--riket/privat-pensionssparande/> (hämtad 2020-01-07).

SCB. (2019) *Folkmängd i riket, län och kommuner 30 juni 2019 och befolkningsförändringar 1 januari - 30 juni 2019*, tillgänglig via <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/forsta-halvaret-2019/> (hämtad 2020-02-17).

SCB. (2020a) *Statistikservice*. Samtal 2020-01-09.

SCB. (2020b) *Utbildningsnivån i Sverige*, tillgänglig via <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/utbildningsnivan-i-sverige/> (hämtad 2020-05-07).

Schaeffer, N. C. & Presser, S. (2003) The Science of Asking Questions. *Annual Review of Sociology*, 29.

Solomon, R.M., Bamossy, G.J., Askegaard, S. & Hogg, M.K. (2016) *Consumer Behaviour: A European Perspective*. Upplaga 6. Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.

Sundell, A. (2009) *Guide: Regressionsanalys*, tillgänglig via <https://spssakuten.com/2009/12/21/regressionsanalys-1/> (hämtad 2020-05-07).

Sundell, A. (2010) *Guide: regressionsdiagnostik*, tillgänglig via <https://spssakuten.com/2010/10/16/guide-regressionsdiagnostik-%E2%80%93-multikollinearitet/> (hämtad 2020-05-05).

Sundell, A. (2012) *Guide: Konstruera ett index från flera variabler*, tillgänglig via <https://spssakuten.com/2012/04/28/guide-konstruera-ett-index-fran-flera-variabler/> (hämtad 2020-03-04).

SurveyMonkey. (u.å.a) *Flervalsfrågor: Allt du behöver veta*, tillgänglig via <https://sv.surveymonkey.com/mp/multiple-choice-questions-everything-you-need-to-know/> (hämtad 2020-02-17).

SurveyMonkey. (u.å.b) *Urvalsstorlek för enkät*, tillgänglig via <https://sv.surveymonkey.com/mp/sample-size/> (hämtad 2020-02-03).

Swedbank. (2017) *Många har orealistiska förväntningar på pensionen*, tillgänglig via https://www.swedbank.se/idc/groups/public/@i/@sc/@all/@kp/documents/article/cid_2351658.pdf (hämtad 2020-01-07).

Thaler, H.R. (1999) Mental Accounting Matters. *Journal of Behavioral Decision Making* 12, 183–206.

Thaler, H.R. & Shefrin, H.M. (1981) An Economic Theory of Self-Control. *Journal of Political Economy* 89, 392–406.

Thaler, H.R. & Shefrin, H.M. (1988) The Behavioral Life-cycle Hypothesis. *Economic Inquiry*. 4 (26), 609–643.

af Ugglas, C. & Krantz, T. (2018) *Svenskarna måste börja arbeta tidigare i livet*, tillgänglig via <https://www.svd.se/svenskarna-maste-borja-arbeta-tidigare-i-livet> (hämtad 2020-01-07).

Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlin, K. (2011) *Tillämpad statistik, en grundkurs*. Upplaga 1. Stockholm: Bonniers Utbildning AB.

Wärneryd, K-E. (1999) *The Psychology of Saving*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Xiao, J. & Noring, F.E. (1994) Perceived Saving Motives and Hierarchical Financial Needs. *Financial Counseling and Planning*, 5, 25–44.

Bilagor

Bilaga 1: Enkätundersökning

Enkätundersökning om privat pensionssparande

Vi är två studenter från Linköpings universitet som nu skriver vår magisteruppsats där vi undersöker vilka faktorer som påverkar huruvida en person har ett privat pensionssparande. Ditt deltagande i vår undersökning är helt frivilligt och dina svar kommer hanteras konfidentiellt och kommer endast användas för vår magisteruppsats.

Svenska pensionssystemet är uppdelat i allmän pension, tjänstepension och privat pension. Allmän pension får man från staten, tjänstepensionen från din arbetsgivare och det privata pensionssparandet är den man sparar till själv. Det är det sistnämnda vi undersöker.

1. Ålder

- <20
- 20–25
- 26–30
- 31–35
- 36–40
- 41–45
- 46–50
- 51–55
- 56–60
- 61–64
- 65<

2. Juridiskt kön

- Kvinna
- Man

3. Högsta avklarade utbildning

- Grundskoleutbildning
- Gymnasial utbildning
- Högskoleutbildningen

4. Nuvarande sysselsättning (fler svarsalternativ möjliga)

- Arbetslös
 - Student
 - Pensionär
 - Arbetar heltid
 - Arbetar deltid
 - Timanställd
 - Annat:
-

5. Vad är din månadsinkomst före skatt?

- <10 000
- 10 001–20 000
- 20 001–30 000
- 30 001–40 000
- 40 001–50 000

50 001–60 000

60 001<

6 a. Har du ett sparkonto?

Ja

Nej

6 b. Om du svarade JA på fråga 6: Sparar du pengar regelbundet varje månad?

Ja

Nej

Ibland

7. Har du ett privat sparkonto som är avsatt för pension?

Ja

Nej

8. Påstående: Jag planerar min privatekonomi (exempelvis med budgetar) varje månad?

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

9. Påstående: Jag har goda kunskaper om hur det svenska pensionssystemet fungerar

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

10. Påstående: Jag tycker det är intressant att lära mig om det svenska pensionssystemet

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

11. Påstående: Min förväntade framtida ekonomi som pensionär är en viktig fråga för mig

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

12. För att vi ska kunna bedöma din kunskap om det svenska pensionssystemet undrar vi:

Hur många procent av din inkomst kommer du få ut i allmän pension?

13. Påstående: Jag vet vad min totala pension kommer vara varje månad när jag går i pension.

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

14. Påstående: Jag planerar alltid långsiktigt

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

15. Påstående: Jag skjuter gärna upp att göra saker om jag kan

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

16. Påstående: Jag föredrar att konsumera nu istället för att spara för framtiden

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

17. Påstående: När jag väl har tagit ett beslut har jag svårt att ändra mitt beslut

Tar helt avstånd Tar avstånd Tar delvis avstånd Vaken eller Instämmer delvis Instämmer Instämmer helt

Tack för din medverkan!

Bilaga 2: Normalfördelning

